

ROMU

Polu koyoto epi'ehina fayahi

¹ Nani Poluita, Yesu Kilisitohi koko pana'a no-huto ma fayahi nogobe. Koyapa'i Hu'mau nani kumu kehe ito nele'mo ho tito ka lamana'a lu yege hobo luto lu nimi'ehina yabe.

² Koyapa'i Hu'mau kaga lu huto hulata bona'magihi ya'ma hetofa ka lamana'a molo epigo to ana kaga mono bukugu fayahi ge'ahana yabe. ³ Hu'mamofihi pana'a lali Sipi Boti Yesu Kilisito yabe luto ai kumu ya'ma hetofa ka lamana'a ni'inagihe. Ai Tebitihi nagatogati o'ehina'a lusi bo nohibe. ⁴ Ai fili'ehinogo

aku Hu'mau fili'ehinaguti le'mo ho ti'ehina to sipi amuya'a hiti mino'ehina. Yana'mu ai Hu'mamofihi lusi pana'a nohibe luto hapa'a hetofana ni'igo lali bu goloto keheli'ohuta yabe.

⁵ To Hu'mau Yesu kumu ai koko pana'ni nohane luto lu nimito nele'mo ho ti'ehina. Hena'mube? Nani asaga melugu bona'i kaga'a lu epinogomo ka kehelite komopa'ani Hu'mamofitoga mele emite minalabe luto ya'ma noho lifito ana lili'na sipi'a nimi'ehina. ⁶ Ya'ma lenali Lomu hepato bona'i hiti ka lamana'a lu lepise nehanana ya'ma Hu'mau lenalimo kehe igo Yesu Kilisitohi mege'i mele'ahanaya.

⁷ Ya'mu luto nani fayahi lenalitoga asaga Lomu bona'i Hu'mau komopa'a lepito to nani yaga-pana'i nehabe lu'ehinalo nogobe. Ai Hu'mau

afotifu to Sipi Boti Yesu Kilisitohi fuluna'a hiti lenehe'mose'na'a hiti lenalitoga mineno.

Foke ka lu'ehina

⁸ Yata'a nani lenali kumu Hu'mamofitoga gelo nohube. Hena'mube? Asaga hepatoga nobunogo noto noto bona'magi lenali Yesu Kilisito mege'i nemalanamu'i ya'ma kaga liba liba nehana yagi akehelito gelo nobube. ⁹ Nani Hu'mamofihi pana'amu ya'ma hetofa ka lamana'a lu yege hoba hoba nohube luto'ni ya'mana lusiga noluta Hu'mau ai keheli bati hu'ehina. Ma'naka luto nani asaga yupahi ete hiti ute hiti lenali kumu Hu'mamofitoga nunumu nohugo ana huto ai keheli'ehina yabe. ¹⁰ To nani ma hepato nominoto lenalitoga bilube'mu nohuto Hu'mamofihi loka henogo ai lu laga mehinogo kapo moloto lenali nehanalo biluna'mu yabe. ¹¹ Nani ya'ma huto bu lenagaluna sipi laga'ni nonebesibe. Nani mono ka mone'a hiti lepilenogo amuya melete minalabe luto bilube'mu nokehelube. ¹² To ya'ma huto hapa'a ma ni'ibe. Buloto'ni lenehe'menogo lenali ana hite nehe'malabe. Nani'ni Yesu kumu keheli ule'ale nohunauba lenehe'malibe. To lenali keheli ule'ale nehanauba nehe'menogo huto minalune.

¹³ Nalalu'nigitabe, keheli fe lilo. Babu yupahi lenalitoga buto lenebe ligilube'mu nohugomo fato lili'nauba nele'mo mololata nohibe. Nani nekesa kehelito fegutoga bona'i Hu'mamofihi kaga'alo mege'i mele'ahana suhi luto lenali ana hite mege'i malalabe luto ya'ma nebesi'ehina. ¹⁴ To nani melugu bona'i asaga'namofihi nona'a suhi huto epilube. Hena'mube? Ka keheli

bati hi'ahana bona'i hiti ka mekehelise bona'i hiti to sipi hepatoga neminana bona'i hiti ki-figu neminana bona'i asaga'i enali'i ka lamana'a lu epiluta to enehe'maluta ya'ma nani lili'na'ni ni'ibe. ¹⁵ Ya'mu nani Hu'mamofihi ka lamana'a lenali Lomu hepatoga neminana bonatoga lu lepilube'mu nohugo sipi laga nebesigo ana foya lilube luto amuya molo'ohube.

Hetofa ka lamana'a amuya kaga nina

¹⁶ Hetofa ka lamana'a keheli fe lu'ohunogo nelesa'ni melu'ehibe. Hu'mamofihi kaga'a amuya ka hiti ninauba bona'magi Yesutoga komopa'ani nemalanamagihi asaga'i ya'ma enubuto bilina'mu yabe. Ana kagauba Yuta bonatoga kohe toto buloto yalo fegutoga bonatoga buto enele'mo bati hilina'mu yabe. ¹⁷ To ya'ma hetofa ka lamana'auba foipa bona'i Hu'mamofihi bu'alo enele'mo bati hilina ya'ma lelepi'ehina yabe. Hapa'a henana ni'ibe? Yata'a hiti to aliha'a hiti bona'magi Yesutoga komopa'ani emite nehago enele'mo bati hilina. Ya'ma ka lamana'a hapa ni'ibe. To koyapa'i mono bukugu fayahi ge'ahana ma ni'ibe: *Bona'i moneuba Hu'mamofitoga keheli ule'ale huto agoya hu emigo, ya'ma bomofihi Hu'mau bebe sose bo nohibe luto mino kosaba huse'na emilina'mu yabe.*

Asaga bona'magi Hu'mamofihi enemegesa hu emi'ahana

¹⁸ To bona'magi enali foipa faipana'ani babu lite liba liba nehite to hetofa kaga'a fala kite to hetofa kapo hekini lalibe. Hu'mau ya'ma foipana nasanamofihi bu goto sipi enipakafa

halinamofihi ya'ma kokulumaluguti limi'ehina
 abu go'ohune. ¹⁹ Bona'magi Hu'mamofihi
 hapa'amu enali komopa'anitu akeheli bati
 hi'ahana. Hu'mau ai'a hetofa hapa'a huto'i
 enelep'i'ehibe. Ya higo enali Hu'mamofihi hetofa
 hapa'a akeheli'ahanamo aku'i enali foipana
 lilana ya'mu Hu'mau osahi epilata nohibe.
²⁰ Koyapa'i Hu'mau kokuluma'i hiti me'i hiti
 li huto hu'ehinafi ai fenene huto nina hapa'afi
 to amuya'a minoba minoba huse'i hiti meha'a
 hiti abu go huto hi'ahabe. To ya'ma hiya'a
 huto hu'ehibe? Enali ai'a lolo hu'ehinana
 bu gete keheli'ahana. Enali Hu'ma nohifi
 menohibe lite ya menelabe. Ya'ma ka meni'ibe.
²¹ Enali ai kumu keheli bati hite aku gi'a liyafa
 menehabe. Aitoga enofokehi menelibe. Enekesa
 keheli sibina nehite negi nagi nete neminago
 komopa'anigu metepu sipi'a gi'ehibe. ²² Enali
 keheli бага i'ohune lilata nehanaya faga faga lite
 negi nagi nete mine'ahana yabe. ²³ Enali ya'ma
 minoba minoba nohina bo, Hu'ma, ai'a gi'a
 liyafa mehite to fokehi melilata nehabe. To mone
 enali'ani lolo hi'ahananamofihi ya'ma liyafa
 hite kanipo nefibe. Ana'ina meha'a lolo hite
 yege nefibe. Bomofihi meha'a yagi namamofihi
 meha'a yagi kafa'namamofihi meha'a yagi osifa
 meha'a yagi eapotufi yafatufi lolo hilete lipite
 yege filata nehabe.

²⁴ Ya nehago Hu'mau megesa hu epi'ehina. Ai
 nehanalo memino'ehigo enekesa yigi'ahanamo
 foipana fato fato'i nehite to asaga hapa'ani kolota
 kolota nehabe. Ya hananauba enugufa'ani li
 sibina fato fato'i nehabe. ²⁵ Enali Hu'mamofi

kumu lusi kaga keheli he'mite faga luse'nalo mege'i malalana enali Hu'mamofihi agoya hu meemise ai'a lolo hu'ehinanalo lipite nunumu nehana yabe. To Hu'ma aisigo lali lipito lofoke ka lu emuba lu emuba hiluta ya ni'igi keheli'ohune. Ma'naka yabe.

²⁶⁻²⁷ To ya nehana'mu Hu'mau ana bona'i bu enogoloto enalitogati he'mito megesa hu epi'ehina. Ya higo enali fato fato foipana'ani babu lite nelibe. Enali alobole nehana suhi he'mite fato suhi nehana. Ana'magi enali hapa'ani he'mite foipa hapa'amofihi mege'i melete ana'i fato fato'i moko liba liba hi'ahana. To bomagi ana hite ana'mo he'mite enipagu laga epesigo bonatoga bite moko nelibe. Ya hite, enugufa'ani le'mo sibina hi'ahago yana'mu enali foipana'animofihi nona'a lilabe.

²⁸ Hu'mau ana bona'i yege yege'na enalitogati he'mi'ehigo enali ya'ma Hu'mamofi kumu lusi kaga ni'ina ya'ma mekehelite pelesa ite enegekesa keheli'ahana fato fato'i ya'ma mege'i nemalabe. Bati mehina supo hite neminabe. ²⁹ Enali komopa'anigu li sibirana foipana fato fato'i babu lite bai tete minabe. Enali fe'noha'ani li moloba moloba nehite lalitisigo ni'inaga lite musufalo bomofihi meemise'na to kenasabo bise'na to bomofihi yogo fe'noha'a bu gelete lilube lise'na to enoho filise'na to luba hise'na to faga faga luse'na to enipakafa hoto enemegeka luse'na to bona'i mone kumu musi musi ka lilete faga luse'na nehana yabe. ³⁰ Enali folagaha'anigu foipa ka ai lu emigo ai lu emigo minose'na to Hu'mamofitoga ipakafa hise'na to huli ka lise'na

to enugufa limo titi hise'na hiti to kugumalugu hutu hata hise'na to enali foipa enekesa yigise'na to ito'anigihi afo'anigihi kaga keheli he'mise'na babu lito enalitoga mino'ehina yabe. ³¹ To enali moko lilata nehana. To enali enogolagalo enayahi tite kaga mele'ahana yamofihi he'mite pelesa ilata nehana. To enali'ani hetofana hu epelese meni'igo to eniginaga mefilata nehabe. ³² To bona'i moneuba Hu'mamofihi keya ka mege'i memalalinagi fililina'mu yabe lite nelana ya'ma keheli fiya i'ahana. Ana mono ka akeheli'ahanaya aku foipana'ani hilata nehabe. To bona'i moneuba foipana li huto hinogo enali bu gelete bati huto yagi yana suhi hubo, lite lu emi'ahana yabe.

2

Hu'mau kaga loko hu epolo'ehina hapa'a

¹ Nalalu'niga, kai ana bona'magihi foipana'ani samahi tito ni'inaya laga'ni menebesibe luto ya nolapiye? To kai henabe luto ana bona'i enifisa ilata nohane? Kai ana huto foipana hulata menohapiye? Kai foipana hulata nohataya kaga meni'ibe. Kai ana suhi luto minalataya ya'mu kubuyaka hino. ² Hu'mamofihi hetofa hapa'a akeheli'ohune. Bona'magi ana foipana hilenogo Hu'mau osahi epilina'mu akeheli'ohune. ³ Kai kekesa yigito Hu'mau ya hite foipana huse bona'magihi enifisa iloto halube'mu nohuto nani kumu bu gofa'na fa'na huto mekehelilibe luto nolapiye? Kai hiti foipanaka nolita ni'igo henabe luto Hu'mau bu megalina'mu yabe? ⁴ Hu'mau

bona'magihi hetofa hu epalalina hiti eniginaga filata nohina hiti ni'ina'mu kai o'e luto ke-megesa hu emito nominane ya huto ni'ifihe? Hu'mau kai kumu keke'i nolu ketoto komopa'a i gelehe hilibe luto noluna yamofihi kegeba huba huba nohinaya menokehelipi? Komopaka i gelehe huse'naka yamofihi geba huto yatama kana nominabe. ⁵ Kai komopaka ule'ale huto higo Hu'mamofihi kaga mekehelise nohatogo foipanaka munu munu suhi huto hilibe. Ya'mu'i Hu'mau ka foya malalina to kaga loko hilina yupahi noenogo ai bona'magihi sipi enipakafa enohoto to kai hiti osahi kimilina ya'ma huto hilinagi bu galune. ⁶ Asaga bona'magi fato fato suhi hilata nehanamofihi Hu'ma guna ito mina'a epi eto eto hilibe. ⁷ To bona'i luga'amagi Hu'mamofitoga agoya hu emite hetofana hiba hiba nehana to fana tose hepato bilune'mu nehite Hu'mau lele'mo ho tilibe lite nelana mino kosaba huse'namofihi kapogu bilune'mu nehana enali'i Hu'mau enele'mo kosaba hilibe. ⁸ To bona'i luga'amagi enali ana'ina'animu kaba hite fato bona'i meenehe'mete'ani ka lamana'amofihi keheli he'mite foipa kapogu mehelata nehago Hu'mau sipi ka epekito enipakafa enahalibe. ⁹ Ya hilina kanagu foipana lise bona'magi asaga'na sipi ketana lite enagabu'i giloto ya'ma Yuta bonatoga kohe toto huto huloto yalo fegutoga bonatoga hiti huto anana hu epalalibe. ¹⁰ To Hu'mau asaga bebe sose bona'magihi ya'ma Yuta bonatoga kohe toto yalo fegutoga bonatoga hiti fana tose'na yagi enele'mo hofa tose'na yagi to fuluna'a ya'ma asaga'na epilube'mu nohibe.

¹¹ Hu'mau Yuta bona'i hiti fegutoga bona'i hiti bu'alo moneko babeyafa hi'ahago bu golata huto mino'ehibe.

¹² To fegutoga bona'magi Moseu koyo'ehina keya ka folagaha'anigu meni'igo ana ka mekeheli'ahana ya'mu ana keya kauba kaba mehu epolo'ehina. Enali foipana lilete yabalugu limilana'mu yabe. To Yuta bona'magi enali keya ka keheli'ahana. Enali foipana hilenogomo ana keya ka keheli'ahanamu'i Hu'mau hapa'ani kehelito kaga'ani loko hilina'mu yabe. ¹³ Hena'mube? Keya ka enegekesatu anasi keheli'ahanamagi yanauba enele'mo bati hilinamo meni'ibe. Keya ka kehelite hapa'a mege'i nemalanamagihi ya'ma Hu'mau enele'mo bati hilinamo ni'ibe. ¹⁴ Ya huto ni'igo fegutoga bona'magi enali keya ka mekeheli'ahana aku'i mege'i melenogomo keya kamofihi hapa'a komopa'anigu keheli'ahanamo ni'ibe. Ya'ma Mosehi keya ka meni'igo ana kamofihi hapa'a komopa'anigu keheligo keya ka'ani lolo nohibe. ¹⁵ To enali keya kauba ya hilo ya mehilo luto lu'ehinamofihi hapa'amu kehelite komopa'anigu bati huse'nafi sibina huse'nafi ya'ma loe lae ni'ina keheli'ahana. Ya hite enegekesa kehelite minelata nehago bu go'ohune. ¹⁶ To mone sipi yupahi Hu'mau ka foya molobo luto Yesuhi lu emilina kanagu ai bona'magihi suguna ka lilatana to enegekesa kehelilatana komopa'anigu lolo hi'ahanamofihi lu hokolo hu epoloto kaga'ani loko hilibe. Yana'mu nani Yesuhi hetofa ka lamana'aluguti lu yege holata nohube.

Yuta bona'magi Hu'mamofihi keya ka keheli fe nelana

¹⁷ To kaiibe? Kai Yuta bo nohube nolapihe? Lali Yuta bona'i ya'ma keya ka keheli fe noluto ya'mu lali lamana bona'i nohune lula Hu'mamofihi hapa'a keheli bati nohune luto ya nolapihe? ¹⁸ To kai hetofana hiti foipana hiti ni'igo fuku luto foipana li he'mito ya hilata ni'ifihe? To kai Hu'mau laga besi'ehina'amofihi kehelito to keya kaluguti bebe sose hapa'a kehelito hulata nohapihe? ¹⁹ Kai yananamofihi keheli bati hulata nohuto bu pisi lu'ehina bo suhi huto hetofa kapo enele'moto bilata to metepugu nomina bo libi'a mone suhi huto fana to epololata nohapihe? ²⁰ To kai babafi bo, keheli sibina hu'ehina bona'mu kaga lu enelepito enehe'malapihe? To mone yagapanauba kaga mekehelise nominana'a suhi huto nohigo kai mono kaga lepilata nohapihe? Hu'mamofihi keya kaluguti lama'naka kaga hiti to keheli bati huse'na kaga hiti ya'ma bai tago ni'ibe luto lulata nohane. ²¹ Kai bona'i luga'amagihi mono ka enelepito nominobe lata nominolata ya'ma lusiga ni'inogomo henabe luto ana kaga mege'i mololata menohane? Kai lu yege ho epololata: Gumina melibo, luto lu noepita aku'i kai gumina nolipihe? ²² A'i gumina mefolobo luto lu epilata aku'i kai a'i gumina nofalapihe? To faga lugefa laga'ni menebesibe luto lulata nohuto aku'i ana lugefa noha'alugu tito fe'noha'afi efaha'afi gumina nolipihe? ²³ Kai Hu'mamofihi keya ka keheli bati hu'ohune luto yalo ana kaga'a mege'i memalalatamo ni'inaya to Hu'mamofihi

gi'a le'mo melugu nomalane, ya huto ni'ifihe?
²⁴ Yananamofi kumu lite mono bukugu fayahi keye'ahana: *Lenali Yuta bona'magita hapatini sibina ni'igo, fegutoga bona'magi bu gelete Hu'mamofihigi'a le'mo sibina hilata nehabe.*

²⁵ Kai Yuta bona'i enugufa laga hi'ahananaloga keheli emito to keya ka mege'i mololetogo hetofana huto hilibe. To kai keya ka mege'i memololetogo ya'ma kugufa laga hu'ahata ni'inamo fenene hilina suhi hilibe. ²⁶ To fegutoga bona'i moneuba gufa laga mehuse'uba keya ka mege'i mololata nohigo Hu'mau bu'alo bebe sose bo nohibe luto lilina'mu yabe. ²⁷ Mone yupahi fegutoga bona'magi lenali Yuta bona'i lenifisa ilabe. Hena'mube? Lenali ya'ma keya ka fayahi ge'ahanana hiti lite to lenugufa laga hi'ahanana hiti ni'inagi yalo lenali keya kamofihigi li gofa hilata nehana. Fegutoga bona'magi enali enugufa laga mehi'ahanamo keya ka mege'i melelata nehabe. ²⁸ To kaga su holenogo lusi Yuta bona'i kiyi'afu nohibe? Ai'a gufa'a laga hu'ehina bo ya'ma lusi Yuta bo nohifihe? O'e. Ya'ma gufa'a laga hu'ehinauba ana bomofihigi Yuta bo lolo mehilina'mu. Ya'ma bati mehu'ehina yabe. ²⁹ Gufalo laga hu'ehina ni'ifi meni'ifi nohina bo komopa'a emagu Hu'mau le'mo bebe sose bo, ai lusi Yuta bo nohibe. Keya kauba ya'ma bomofihigi komopa'agu le'mo bati mehu'ehinogogi Hu'mamofihigi Sikalafu'uba aisigogi ana bomofihigi le'mo bati hu'ehina. Ya hulata nohina bomofihigi melugu bona'magigi gi'a liyafa helata menehanaya, Hu'mau ai'asigogi ana bomofihigi fokehigi hoto gi'a liyafa holata nohibe.

3

¹ To ya hu'ehina Yuta bona'magi fegutoga bona'i enebe ligi'ahanafiye? To Yuta bona'magi enugufa laga hi'ahanamoya enali kumu bati hu'ehinafihe? ² O'yo, bati hu'ehibe. Hena'mube? Hu'mau yata'a kaga'a Yuta bonatoga molo epolo'ehina. Yuta bona'magi Hu'mamofihi hapa'a akehelite agoya hu emi'ahana yabe. ³ To ana Yuta bona'i mone'amagi mono kaga mege'i memele'ahago Hu'mau kaga lu molo'ehinana asaga'i huto mehilihi? ⁴ O'e, ya huto meni'ibe. Fato fato bona'magi mi'i malalinafi, faga faga lilanaya aku'i Hu'mau ai'asigo ma'naka lulata bo nohinagihe. Mono bukugu Hu'mamofi kumu fayahi ge'ahana:

Asaga kagaka fotogo huto ni'ibe.

Ya hu'ehinago

kai ka foyalo enele'mo ho tilata,

kai kagauba enahalube'mu hibe.

Enebe ligilina suhi huto ni'ibe.

⁵ Nani bomagi enekesa yigilata nehana suhi luto kaga nolube. Lali foipa faipa hapatiuba Hu'mamofihi bebe sana hapa'alo huto hilina lali henabe luto liluta ni'ibe? Hu'mau lali'i osahi noliminogo bati mehina suhi nohibe luto liluta ni'ifiye? Lali foipa faipa hapatiuba Hu'mamofihi bebe sana hapa'alo huto hilina lali henabe luto liluta ni'ibe? Hu'mamofihi hapa'auba lali foipanatilo nona'amofihi mina'a limilina ai ya bati huto menifihe? ⁶ Ya huto meni'ibe. Hu'mamofihi hapa'a bati mehitita asaga melugu bona'i kaga'ani loko mehitine.

⁷ To nani faga luse'na'niuba Hu'mamofihi bebe sanalo huto hinogomo fana tose'na'a mone hiti tilina ni'ifiye? Ya hinogomo henabe luto foipa bo nohane luto nifisa ilibe? ⁸ Nani ma kaga lilufi? Lali babu foipanati liloto nohutagi aku hetofana huto hilina'amu ya'ma hiluta ni'ifiye? O'e, ya huto meni'ibe. Bona'i luga'amagi lemege ka leli'ali hite ma lite li'ahana: Ai Polu ma luto lu'ehina: Lali foipanati linogomo Hu'mamofihi bebe sose'na'a huto hilina'mu yabe, lite li'ahana. Faga nelago nani ya'ma kaga melu'ohuna. Yamofihi nelana bona'i nehinogomo Hu'mau osahi epilina ya bati huto ni'ibe.

Lamana bona'i moneko'isi menohibe.

⁹ Ya'mu henana ni'ibe? Lali Yuta bona'magita fegutoga bona'i enebe ligi'ohupi? O'e, ya huto meni'ibe. Foipanauba lali asaga Yuta bona'i hiti fegutoga bona'i hiti ifito leto'ehigo lali moneko suhi huto nohune. ¹⁰ Mono bukugu ma kaga fayahi keye'ahanamo ni'ibe:

Lamana bo melugu mone menohibe.

¹¹ To Hu'mamofihi kaga keheli bebe sose bo mone menohibe. Ana huto ai kumu kehe ito sa sa hilata bo menohibe.

¹² Asaga bona'magi Hu'mamofitoga he'mite sibi sabana hite enemegesa hu emi'ahana.

Mone bati huse bo menohibe. Ya'ma yege yege bonaluguti bati bo mone menohibe.

¹³ Enali kene keliguti hokolo hu'ehinaguti tu nobina suhi huto kaga'ani ni'ibe. Kenetufa'ani i gelehe hite

faga ilata nehabe.

Kaga'ani osifa'mofihi nalisa'a suhi huto,
enabaga kosaloti lilata nehabe.

¹⁴ Enabagaguti kenasabo nebina ka
to huli ka hiti nelana bai toto ni'ibe.

¹⁵ Enipa'anigu sipi logo nobigo,
mele'isi bona'i enoho fililata nehabe.

¹⁶ Enali fato fato hepatoga bite,
li sibina sabana hite
ketana li enugufalo nemalabe.

¹⁷ Enali koguna ito minose'mofihi hapa'a
keheli bati menehabe.

¹⁸ Enali Hu'mamofi kumu enegekesa neyigite,
koli menehabe.

¹⁹ Lali mana keheli'ohune. Bona'i moneuba
keya kaloga mege'i nomelenogo ana keya kauba
le'malibe. Ya hu'ehigo ana bouba nani lamana
bo nohuba luto ekesa kehelilina meni'ibe. Ya'ma
keya kauba melugu bona'i yege yege'magihi
hapa'ani bati mehu'ehina yabe luto enabaga'ani
yanauba hekini lo'ehigo Hu'mau kaga'ani loko
hilina'mu yabe. ²⁰ To bona'i moneuba keya kalo
mege'i moloba moloba nohigo keya kauba ana
bomo Hu'mamofihi bulo le'mo bati mehilina'mu
yabe. Ya'ma keya kauba ana bomofihi foipana'a
lepilube'mu nohigo kehelilibe.

*Hu'mau bona'i komopa'ani le'mo bati huse
hapa'a*

²¹ To yatai lali keya kauba lele'mo bati mehigo
bu go'ohuna yabe. Hu'mau yuhufa lele'mo bati
husemofihi hapa'a lelepi'ehina. Koyapa'i Moseu
hiti to kaga lu yege hose bona'magi hiti anana'mu
fayahi keye'ahana. ²² Bona'i moneuba komopa'a

Yesu Kilisitotoga molo emigo Hu'mau ana bomo le'mo bati hilibe. Ai asaga bona'i komopa'ani Kilisitotoga mele emi'ahanamagihi enele'mo bati hilibe. Hu'mamofihi bulo silaga bona'i moneko babeyafa hite nehago bu golata nohibe. ²³ Hiya huto moneko babeyafa nehabe? Lali asaga bona'magita foipana li'ohutogo Hu'mamofihi fana mehena'a meliluta'mu ana'alo i fetaga hu'ohune. ²⁴ To Hu'mau ai pana'a Yesu Kilisito kumu lele'mo bati hu'ehina yalo nona'a emilutana'a meni'ibe. Ai fa'mene lele'mo bati huto foipanamofihi nagaluguti gulu fo leto'ehibe. ²⁵ Hu'mau pana'a Yesu Kilisito ho lifigo malipu yafalo fili'ehinamo'mu bona'magi aitoga komopa'ani neeminogo ai enele'mo bati hilina'mu yabe. Koyapa'i Hu'mau foipa bona'i enegeba huto foipana'ani bu go falaga falaga moloto osahi meepise fa'mene mino'ehina. ²⁶ Yatai kana'alo Hu'mau bona'magihi foipana'ani he'mi epoloto enele'mo bati nohibe. Ya nohuto hapa'a bati huse'na ni'inamofihi lelepi'ehibe. To ana huto bona'magi komopa'ani Yesuhi keheli ule'ale hi'ahana'mu Hu'mau enele'mo bati hulata nohibe.

²⁷ Lali ya'ma keheli'ohuto lugufa limo titi hilupi? O'e, ya huto meni'ibe. Mone bouba keya kagalo mege'i mololenogo le'mo bati hilifi? O'e, Ai Yesuhi keheli ule'ale higo yananasiuba le'mo bati nohibe. ²⁸ Ya'ma ka hapa'amu lali keheli su ho'ohune. Bo moneuba Yesutoga keheli ule'ale nohinalo Hu'mau ai'ago ana bo le'mo bati nohinagi to keya kauba yana bo le'mo bati mehilina'mu yabe. ²⁹ To Hu'mau lali Yuta

bona'magitalogako nominafi? O'e, ya huse'i meni'ibe. Ai fegutoga bona'magitoga hiti minolata nohibe. ³⁰ Hu'mau loe lae nohina bo menohibe. Yuta bona'magi aitoga agoya hu neeminogo enele'mo bati hilibe. To ana huto fegutoga bona'magi aitoga agoya hu neeminogo enele'mo bati hilibe. To ana huto fegutoga bona'magi aitoga agoya hu neeminogo enele'mo bati hilibe. To ana huto fegutoga bona'magi aitoga agoya hu neeminogo ai enali hiti enele'mo bati hilina'mu yabe. ³¹ Ya nohina'mu lali agoya hu emiloto keya kamofihi lu laga hilupi? O'e, ya huto meni'ibe. Lali Hu'mamofihi agoya hu emiluta ni'igo to keya kamofihi le'mo ho ti fefe lilune.

4

Abalahahi hapa'a

¹ To lali tatatifu Abalaha ai kumu hena ka lilune? Ai Hu'mamofitoga hena hu'ehina? ² Ai hetofa suhi babu luto hulata mino'ehina'mu lamana bo nohane lutita Abalaha gufa'a limo titi hutita'mu yabe. To Hu'mamofihi bulo gufa'a limo titi mehilina'mu yabe. ³ Mono bukugu fayahi ge'ahana: Abalahau Hu'mamofitoga agoya hu emi'ehinamu'i Hu'mau komopa'a bu goloto lamana bo nohibe luto lu'ehina. ⁴ To bona'i moneuba foya lilenogo lili'nalo lilina'mu yabe. Foya li'ehinaloti efa mina'a lilibe. ⁵ To bona'i moneuba nani'ni bebe sanamofihi foya'a lolo mehilube'mu nani Yesuhi ai'asigo anasi keheli ule'ale hilube luto lulata bo yamofihi Hu'mau foipana'a li he'mi etoto lamana bo nohibe luto'a nolibe. Ya'ma keheli ule'ale huse'na'a Hu'mau

bu goloto ana bomofihhi le'mo bati hilina'mu yabe. Hu'mau ai'amo kehelito ana bo kumu ya luto lu molo'ehina yabe. ⁶ To koyapa bo, Tebitiu ai ana ka hapa'aguti kaga lu'ehina. Hu'mau lamana bo yabe luto fa'mene le'malina bouba gelo bilibe luto, Tebitiu ma fayahi koyo'ehina:

⁷ Hu'mau foipana'a li he'mi eto'ehina bouba gelo biba biba nohinagihe.

Hu'mau foipana'a keke li eto'ehinagihe.

⁸ To Hu'mau bo mone'mofihhi foipana'a leka mesalina yana bouba fokehi sipi luto minalinagihe.

⁹ Ya'ma enegelo nebinamagihi Tebitiu lu'ehinana enugufalo laga hi'ahanamagi kumu anasi lu'ehifiye? O'e, Yege yege enugufa laga mehi'ahana bona'magi hiti kumu luto lu'ehina yabe. Nani mono kaguti lu'ohuna: *Abalahau Hu'mamofitoga agoya hu emi'ehigo ananamui lamana bo nohibe luto Hu'mau ya lu'ehina.* ¹⁰ To ya'ma kaga hiya kanagu lu'ehibe? Gufalo laga hu'ehina kanagu lu'ehifi to yata'a gufalo laga mehu'ehina kanagu lu'ehibe? Yata'a Abalaha gufalo laga mehuse kanagu Hu'mau lamana bo nohibe luto lu'ehina yabe. ¹¹ Alihi Abalahau gufa'alo laga hu ete'ahago mino'ehina. Anana hena ni'ibe? Abalahau Hu'mamofihhi keheli ule'ale hu'ehigo Hu'mau lamana bo nohane lu'ehina. To ya'ma alipo gufa'a laga huto

molo'ehinamofihhi keya'a suhi huto hu'ehina. Ya huto Abalahau kohe toto asaga bona'i enugufa'ani laga mehuse'namagi Hu'mamofitoga keheli ule'ale hite mine'ahanamagihi afo'anifu nohibe. Ana bona'magi Hu'mamofihhi bulo

bebe sose'i nehabe. ¹² To Abalahau ai ana huto bona'i luga'a enugufa'ani laga hi'ahanamagihi afo'anifu nohibe. Enugufa'ani laga hi'ahana yamofi kumu afo'anifu nohifiye? O'e, Yata'a Abalahau gufa'a laga mehu'ehina kanagu Hu'mamofihiki keheli ule'ale huto mino'ehina suhi luto enali neminana'mu afo'anifu nohinagihe.

Hu'mau koyapa'i kaga lu molo'ehina'a huto hilina'mu yabe

¹³ Koyapa kanagu Hu'mau Abalahahi kaga lu emi'ehina: Asaga hepa'i hiti me'mo hiti yagapanakamagihi epilube luto kaga molo'ehina. Abalahau mone keya ka mege'i molo'ehinamu'i Hu'mau ya'ma kaga molo emi'ehinafiye? O'e. Abalahau agoya hu emi'ehinogo lamana bo nohibe luto ya'ma Hu'mau kaga lu molo eto'ehina. ¹⁴ Bona'i moneuba keya kasigo mege'i malalinaya Humau kaga molo'ehinamofihiki keheli ule'ale huse'i hapa'a fenene hitita'mu yabe. To Hu'mau kaga lu molo'ehina'a hiti fenene hitita'mu yabe. ¹⁵ Ana keya ka ni'inogo bona'mofihiki foipana'ani huto hilina'mu to Hu'mau hima muhi fi epalalibe. To keya ka meni'inogo bona'magi keya ka mege'i memelele pelesa ilatanamo meminalina'mu yabe.

¹⁶ To Hu'mau lu molo'ehina ka hapa'a henana ni'ibe? Lali aitoga keheli ule'ale huse'na ya ni'ibe. To hena'mube? Ana kagamo fa'mene limi'ehina suhi huto Abalahahi yagapana'a asaga'magihi hiti ana kaga molo epolo'ehina. Lali Yuta bona'i keya ka mege'i nomalaluta bonatoga hiti to Abalaha suhi luto Hu'mamofihiki

agoya hu emise bonatoga hiti ya'ma kaga molo leto'ehina yabe. Abalahau ai lali asaga bona'magita afotifu nohinagihe. Hena'mube? Ai Hu'mamofihi keheli ule'ale hu'ehina yamofihi lelepi'ehibe. ¹⁷ Koyapa'i Abalaha kumu mono bukugu fayahi ge'ahana: *Nani babu noto noto bona'magih i afo'aniga kele'mo lolo nohube*, luto Hu'mau ya luto lu molo'ehina. To Abalahau Hu'mamofihi bulo minoto ana kagamofihi keheli ule'ale hu'ehigo ana kaga molo'ehinauba huto hulatamo ni'ibe. Hu'mau fili'ahana bona'i enele'mo ho tilata nohina bouba to ana'ina asaga'na huto mehu'ehina alihi le'mo huto hilina bouba ya'ma kaga lu molo'ehina yabe. ¹⁸ Abalahau ai'a naga'a bu megose minoto Hu'mau ma'naka nolibe luto lulata to keheli ule'ale huto Hu'mamofihi huto hilina kana'a geba huto mino'ehina. Yamu'i Hu'mau aimo babu noto noto bona'i afo'anifu le'mo ho ti'ehina yabe. Ananamu'i mono bukugu fayahi mone ge'ahana: *Bonaka tatakafu babu luto huto hilabe*. ¹⁹ Ana kanagu Abalahau ai lebato 100 foya kana melugu mino'ehina. Ai oyafamofihi gufa'a pisigi'ehigo to liha'a Selahi litana'i huto pana'i meketalina huto mino'ehina. Etugufa'atiti amuya memolo'ehinagi Abalahau ana kagalo ekesa yigito keheli ule'ale huto komopa'a amuya molo'ehina. ²⁰ Ana kagalo kehelise'na'a fenene mehu'ehigo Hu'mau kaga molo'ehinamu'i loe lae mehu'ehina. Kehelise'na'aua amuya molo eto'ehina. To yamu'i Hu'mamofihi foke ka lu emi'ehina. ²¹ Ai Hu'mau kaga molo'ehinanamu komopa'agu keheli ule'ale huto alihi hu netalibe

luto keheli fe luto mino'ehina. ²² To Abalahau Hu'mamofihi keheli ule'ale hu'ehinamu koyapa'i fayahi ge'ahana: *Hu'mau bu goloto lamana bo nohibe luto lu'ehina.* ²³ Yana Hu'mamofihi bulo lamana bo nohibe luto lu'ehina ka keye'ahana ya'ma aisigo ka meni'ibe. ²⁴ Lali kumu hiti ana fayahi keye'ahana yabe. Sipi Boti Yesu fili'ehinaguti Hu'mau le'mo ho ti'ehinalo komopati emito keheli ule'ale huto minalutamofihi Hu'mau lamana bona'i nehabe luto lulata nohibe. ²⁵ To Yesu lali foipanati li he'mi letalibe luto Hu'mau ho lifigo oto fili'ehina. Ya hulago aku'i Hu'mau fili'ehinagati le'mo kosaba holoto lali kumu bebe sana bona'i lele'mo lolo hu'ehina yabe.

5

Hu'mau bona'i enele'mo bebe so'ehina

¹ Lali Hu'mamofihi keheli ule'ale hutogo ai lele'mo bebe so'ehibe. Yana'mu Sipi Boti Yesu Kilisitou lalitoga hu'ehinanamu'i Hu'mau yatai lele'mo fulu nohibe. ² Yatai ya'ma fulunagu minoto keheli ule'ale huse'namofihi ai'a kapo li hokolo hu letago Hu'mamofihi lehe'mose'nagu ti'ohune. Ya'mu luto Hu'mamofihi fana mehenagu bilune luto bu mego'ohutana geba hu'ohuta legelo bito nohuto lilune. ³ To keta nohinauba lali'i huto hu letolenogo ana huto legelo bito minolata nohune. Hena'mube? Ya'ma keta nolebesinanauba lele'mo amuya melenogo mino lito bilune. ⁴ To lali amuya lekesa molo lito bilutaya Hu'mau kehelito laga besigo lali kumu fokehe lilibe. To lali kumu fokehe lilata'mu lali lekesa kehelito ai kumu geba huto

minalube. ⁵ Ya'ma geba huto minaluta yanauba kehelise'nati le'mo laba mehilina'mu yabe. Hena'mugope? Hu'mamofihi Sikalafu'i limito lali komopatigu ho lifigo keke'i lu leto'ehinana huto hu baga i'ehina.

⁶ To lali amuya memolo'ohutaya Hu'mau mone kanagu lu kehelito Kilisito melugu ho lifito foipa boana'magihi fili epalalibe luto molo'ehina yu-pahi melugu limi'ehina. ⁷ To bati bo mone'mofito bo moneuba fili etenogo lali topa halune. Bati bo mone'mofihi bo moneuba fili etalifi mefili etalifi ya'ma keta huto'i ni'inaya ana huto mehilibe luto lali lekesa kehelilata nohune. ⁸ Lali foipana lito nominonogo Kilisitou lali kumu fili'ehina. Yana'mu Hu'mau sipi keke'i lu letoto lelepigo bu go'ohune. ⁹ To ai fililoto golaha'atu mina fi letoloto Hu'mamofihi bulo lele'mo bati bona'i lolo hu'ehibe. Ya huto'a mone'a hiti lehe'menogo lali foipanatimofihi nona'a meliluta'mu yabe. Hu'mamofihi hima muha'aguti lele'mo lubuto bilibe. ¹⁰ Koyapa'i Hu'mamofihi fateha'a lolo huto minota kana'agu ai'a pana'a fili'ehinauba fatehi huto minose'na li nohe'mito Hu'mau hiti lele'mo moneko koguna i'ehibe. Ya'mu luto yatai Hu'mau hiti koguna ito nohuta Hu'mau Kilisitohi le'mo kosaba hu'ehina'auga lali hiti lele'mo lubuto bilina'mu yabe. ¹¹ To ya'ma anasigo meni'ibe. Yesu lali hiti Hu'ma hiti lele'mo hepito lalu'agita lolo hu'ehigo ya'mu luto lali sipi legelo nobune.

Atahi hapa'a yagi Yesuhi hapa'a yabe

¹² Yata'a kanaguti bo moneuba Atau nohuto foipana li huto hu'ehina. Ya hu'ehigo filise'nauba ma melugu huto hu'ehina. To ya higo yege yege

bona'magitoga foipana huto higo filise'nauba ananamu'i tili tele higo analo bona'i fililata nehabe. ¹³ Yata'a asaga melugu bona'magihi foipa faipana hi'ahana. Alihi Hu'mau keya ka lu molo'ehina. To kohe toto keya ka lu meepina kanagu Hu'mau foipana'ani leka meso'ehibe. ¹⁴ To Atau melugu minana kanagu bigo Moseu huto hu'ehina kanagu filise'nauba melugu bona'i asaga'i kaba hu epolo'ehina yabe. Atau Hu'mamofihi kaga mekehelise kegeiyo hu'ehigo filise'nauba kaba hu eto'ehinaya to ana huto enali Atahi suhi mehi'ahana bona'magihi kaba hu epolo'ehina yabe.

To Atau ai aliha'a alina bomofihi meha'a legi huto mino'ehibe. Ana bo Yesu yabe. ¹⁵ To etali moneko babeyafa bomale'i meneha'ibe. Hu'mau foipanati he'mi letoto lehe'malina hapa'auba Atahi foipana be ligi'ehina. Ya'ma bo Atau, foipana lilata hu'ehina ya'mu babu bona'i foipana lite fili'ahana. Aku'i Hu'mamofihi lehe'mose'nauba ya'ma foipanamofihi hapa'a abe ligi'ehina yabe. Ai bo'a moneko'isi nohina lalitoga fa'mene limi'ehina ana bo Yesu Kilisito yabe. Ai'a lehe'mose'nauba bona'magita lele'mo bati hu'ehina yabe. ¹⁶ To Hu'mau fa'mene lehe'mose'na hiti to ana bouba foipana'a hu'ehinana hiti moneko babeyafa huto meni'ibe. Atau moneko kumu foipana hu'ehigo Hu'mau enifisa ito fililabe luto lu'ehinaya aku'i yatai bona'i foipan'ani babu luto hi'ahanamu'i enifisa meise, bati bona'i nehabe luto foipana'ani li he'mi epolo'ehina yabe. ¹⁷ To moneko bo

Atau foipana li huto hu'ehigo filise'nauba asaga bona'magihi kaba bo'ani lolo huto naga'i epi'ehina. To bo moneuba Yesu Kilisitou hu leto'ehinanauba filise'namofihi be ligi'ehinagihe. Asaga bona'magi Hu'mamofihi enehe'mose'na hiti to ai'a fa'mene enele'mo bati huse'na hiti komopa'anigu lilana bona'magi mineba mineba hilana Kilisitohi kapogu kaba bona'i lolo hilabe.

¹⁸ To bo monekomofihi foipana'auba asaga boana'i enifisa ito ka foyagu enele'mo molo'ehinagihe. To ana huto bo monekomofihi ya'ma Kilisito bebe sose suhi hu'ehinanauba asaga bona'i filise'namofihi nagaluguti gulu ho epoloto mino kosaba huse'na fa'mene epilata nohinagihe. ¹⁹ To mone bo Atau pelesa ito Hu'mamofitoga agoya hu meemigo foipa bona'magi babu lite huto hi'ahana to ana suhi huto mone bouba Yesu Hu'mamofitoga agoya hu emigo bebe sose bona'i babu lite huto hilanagihe.

²⁰ Hu'mau bona'i foipana'ani ni'igo bu goloto enelepilube luto keya ka lu epi'ehina. Ya keya kauba huto hu'ehigo foipana'ani samahi tito hu'ehibe. To foipana'ani babu luto huto hu'ehigo Hu'mau enehe'mose'na sipi'a mone hiti li huto higo be ligi'ehina yabe. ²¹ To foipana'aniuba asaga bona'i kaba hu epolo'ehigo filise'namofihi nagalugu mine'ahana. To Hu'mau lehe'mose'nauba kaba hu letolenogo Sipi Boti Yesu Kilisitou Hu'mamofihi kapogu lelepito buto mino kosaba huse hepato lele'mo mololata nohibe.

6

Yesutoga lali huto nohune

¹ Yana'mu lali hena ka lilune? Hu'mau lele'mo bati hu'ehinaya lali foipana liba liba hulenogo ai'a lehe'mose'na'auba mone hiti huto hu letalina'mu yabe luto ya lilupi? ² O'e, ya huto meni'ibe. Lali foipana'mu fililata suhi huto foipana lisemofihi ahe'mi su ho'ohune. Henabe luto aku foipana liba liba huto minalune? ³ Menokehelipi? Lali nagami'i folo'ohuto Yesu Kilisito hiti lali moneko babeyafa hu'ohune. Yesu ai'a fili'ehinamu'i lali hiti moneko babeyafa suhi huto hu'ohuta yabe. ⁴ To Yesu Kilisito fililago keli he'ahana suhi luto moneko'na hilune luto nagami'i folo'ohune. To ana huto afotifihi hetofa amuya'auba Kilisitohi fili'ehinagati le'mo ho ti'ehina supo huto lali yuhufa hapati huto minalune luto nagami'i folo'ohune. Nagami'i folose hapa'a ya huto ni'ibe.

⁵ Ai fili'ehinaya lali ana huto fililuta nohunogo aitoga hepito minalune. Hu'mau ai'i fili'ehinagati le'mo ho ti'ehinamo ni'igo lali ana huto fili'ohunagati lele'mo ho ti'ehina suhi mino kosaba huto aitoga hepito moneko babeyafa hilune'mu nohune. ⁶ Koyapa'i hapati Kilisito hiti malipu yafalo fili'ehina ya'ma lali akeheli'ohune. Hena'mugope foipanauba lugufagu foya nolinamofihi amuya'a su ho letalibe. Ya hulenogo lali foipanamofihi kele kele yagapana'a aku'i meminaluta'mu yabe. ⁷ Bo mone fililenogo foipa hapa'amofihi amuya molo'ehina ya'ma asu halina'mu yabe. ⁸ Lali Kilisito hiti fili'ohuta

keheli'ohune. To lali ana huto ho tito ai hiti minaluta keheli ule'ale hulata nohune. ⁹ Lali mana keheli'ohune. Yesu fili'ehinagati ho tito aku mone'a hiti mefililina'mu yabe. Filise'nauba aitoga amuya memolo'ehina to be meligilina'mu yabe. ¹⁰ Ai foipanamofi kumu amuya'a li he'milube luto moneko yupahi fili'ehinauba su ho'ehibe. To yatai ai Hu'mamofihhi hiti hepito mino kosaba huto nominobe. ¹¹ Ya'mana suhi lite lenalitini afili'ohune lite lilanauba foipanamofihhi kele kele hu meminalana'mu yabe. Lenali Yesu Kilisito hiti hepite minete Hu'mamofihhi mino kosaba huse'na limi'ehinalo minaluna'mu yabe.

¹² Ya hinogo foipana liseuba lenali lenugufatinimofihhi kaba hu meepalalina ya'mana lenugufagu laga lepesilata nohinamofihhi mege'i memalalo. ¹³ To lenali lenugufatini mone kegi'a foipana lili'nalo memalalo. Ma'naka, lenali asaga komopatini hiti lenekesa yigise'na Hu'mamofitogago molo emilenogo foipanamofihhi fili'ahanagati ho ti kosaba hite minalana suhi huto yabe. Asaga lenugufatini komopatini Hu'mamofitogago eminogo ai lili'na'a hetofanamofihhi li huto hilibe. ¹⁴ Lenali akeheli'ahabe. Foipanauba lenali kaba botini aku meminalibe. Hena'mugope yatai lenali keya kamofihhi mege'i melete menehabe. Lenali Hu'mamofihhi lenehe'mose'nauba yatai kaba hu lepalago nehabe.

Hetofa lili'namofihhi koko pana'a

¹⁵ Henati hilune? Lali keya kalo memino'ohuta Hu'mamofihhi lehe'mose'nalo nohuto fa'mene foipa faipana liluta ni'ifihe? Ya huto meni'ibe.

16 Lenali mekeheli'ahafihe? Bo mone'mofihi lenali lenugufatini emilete бага liyafa hilana lenali koko pana'a lolo hite minalabe. Lenali foipanamofihi koko pana'a minelete ananalo filisemofihi lilana'a huto ni'ibe. To lenali ya mehitemo ka lamana'a mege'i molosemofihi koko pana'a minelete yanaloti mino bebe sosemofihi hapa'a lilana to Hu'mamofihi gobisalo minalabe. 17 Koyapa'i lenali foipanamofihi koko pana'a mine'ahanaya to yatai Hu'mamofihi hetofa kapa lu lenelepi'ehinanamu'i kehelite ana kaga ma'naka luto mege'i melelata nehabe. Yana'mu Hu'mamofitoga lofokehi nolune. 18 Hu'mau foipana nagaluguti gulu fo lepologo'ehinago lenali bebe sosemofihi koko pana'a lolo hi'ahana yabe. 19 Lenali komopatini lapa mebi'ehigo keheli bati mehi'ahanamo ni'inagi nani lu hokolo huto huto kaga lu lepi'ohuna. Koyapa'i lenali kolo tana hapatinimofihi lenugufatiniuba koko pana'a lolo hulago keya ka pelesa ite foipana babu lite li'ahana. Ana suhi lite lenali yatai lenugufa luga'atu hetofa lili'na lisemofihi eminogo koko pana'a lolo hite minenogo aliha'a lamana bona'i huto hilabe.

p 20 Koyapa'i lenali foipanamofihi koko pana'a minelago ya'mana kana'alo hetofanauba kaba mehu lepologo'ehina, fa'mene mine'ahana yabe. 21 Koyapa'i ya hite foipana li'ahanalo yatai lenubuya nohibe. To ya'ma hi'ahananauba lenele'mo bati hu'ehifihe? O'e. Ananauba lenele'mo sibina hu'ehinaya to filise kapolo lenele'mo malalibe. 22 Yatai Hu'mau foipanamofihi naga'i gulu ho lepoloto ai'a koko

pana'a lenele'mo lolo hu'ehina. Ya higo legeya'a ya'ma ni'ibe. Lenali lenemehatini aitoga emite minelete alihi mino kosaba huse hepato tito minoba minoba hite minalabe. ²³ Foipanauba ai'a koko pana'magihi lili'nalo nona'a epilata nohinaya filise'na yabe. To Hu'mau fa'mene limilinamofihi ya mino kosaba huse'i ni'ibe. Ya'manamofihi Sipi Boti Yesu Kilisito hiti lele'mo hepito moneko'na liluta'mu yabe.

7

Alobole li'ahana suhi ka

¹ Nalalu'nigitabe, lenali Yuta bona'magi asaga keya kamu'i keheli keheli bati hi'ahana. Bona'i mone mefilise nomina kanagu keya kauba hu eto'ehina keheli'ahabe. ² Mone ka nesi'a ni'igi. A'i moneuba baha'a mefilise nohigo aitoga minalibe luto keya kalugu fayahi ge'ahana. To baha'a fililenogomo ya'ma keya ka alobole minala'ibe lu'ehina ka ya'ma a'i kumu su hoto fa'mene nohibe. ³ To ana a'mouba baha'a mefilise nohigo fato bologa buto minalina ai moko hilibe. To baha'a filinogomo fato bologa kata helenogo keya kamofihi ligofa mehilinagi to mokolo a'i meminalibe. ⁴ Nalalu'nigitabe, lenali yana suhi hite nehabe. Lenali yatai Kilisito bomofihi gufa'a hep-ite nehana bona'magita keya kaloga fili'ahabe. Ya'mu keya kauba kaba hu meepololata nohibe. To ya'ma ai fili'ehinagati ho ti'ehina bo, Yesu, ai'a bona'a lolo hilete ai kumu Hu'mamofihi foya hetofa'a lilata hilabe. ⁵ To lali yata'a komopati-mofihi hapa'a mege'i moloto mino'ohutaya keya

kauba komopatigu foipa faipana li huto higo lugufatiuba ana suhi mege'i moloto filisemofihi nagalugu mino'ohuta yabe. ⁶ To yatai keya ka nagaluguti Hu'mau gulu ho leto'ehina. Lali koyapa hapa'a keya kalugu koyo'ehinamofihi hapa'amu fili'ohuto yuhufa hapati li moloto nohune. Koyapa keya kamofihi foya'amo melise nohuta yuhufasi Sikalafu'i mege'i moloto foya'a nolune.

Keya ka to foipana hiti hapa'atiti yabe

⁷ Ya'mu lali hena ka lilune? Ya'ma keya ka sibina hu'ehifiye? O'e, ya mehu'ehibe. Keya kauba nani foipana'ni li huto hu neto'ehigo keheli'ohube. To keya ka mone'mofihi kaga lu'ehina: *Kai bomofihi ana'ina'a ni'inogo bu goloto kubunaga'i mehobo* lu'ehina. Ya melutita nani foipanamofihi hapa'a mekehelutita'mu yabe. ⁸ To keya kauba foipanamofihi hapa'a nelepi'ehigo ana foipanauba bona'i nasana'ani fato fato'i lilane luto nele'mo keheli keheli hibe. To keya ka meni'inogomo foipanauba amuya meminago legeso huto mino'ehina. ⁹ Koyapa'i nani keya kamoya mekehelise fa'mene mino'ohuna. To keya ka nanitoga huto hu'ehigo foipana'niuba hekele luto amuya molo'ehibe. Ya higo nani filise kapolo hapi fito moloto fililuta bu'ohube. ¹⁰ To ya'ma keya kamoya kehe'moto mino kosaba'na hu ketalibe nolina ya'ma keheliloto'ni keya kauba li tiligi soto noho fililata suhi lolo hu'ehina yabe. ¹¹ Hena'mube? Foipana'niuba keya kamofihi nelepito nimi'i moloto komopa'nigu noho filigo mino'ohube.

¹² Ya'ma Hu'mau keya ka lu molo'ehina'amoya to lu laga hu'ehina kagaya ya'ma ni'ina, to ana keya ka moneko moneko'isi asaga'na hetofana ni'inagi, bebe sose kaga to lamana kaga ni'inagihe. ¹³ To ana hetofa kagauba nani'i noho fili kapogu nele'mo molo'ehifiye? O'e, ya mehu'ehibe. Foipana'niuba ya'ma hetofa keya ka li tiligi soto filise kapogu nele'mo molo'ehibe. Ya huto hetofa keya kauba foipanamofihi hapa'a nelepilibe luto ana hapa'a le'mo huto hu'ehibe. Ya'mu keya kauba foipana le'mo hofa tago nani ya'ma foipana mone hiti be ligi'ehinana sipi'a huto hilibe.

Bona'mofihi hapa'a loe lae ni'ina

¹⁴ To ya'ma keya ka Hu'mamofihi nasana ni'ibe. Ya'ma lali keheli'ohune. Ana kaga bati huto ni'igo nani mege'i malalube'mu nohube luto aku'i foipanamofihi koko pana'a nohuto'ni ana keya kamofihi kapolo menomolobe. ¹⁵ Nani hulata nohunamofihi hapa'ni menokehelube. Nani hetofana hilube luto lulata nohunamofihi ya menohube. To hetofana kumu laga'ni nebesi'ehina suhi hilube'mu nohunaya mehulata nohube. To foipanamofi kumu laga'ni menebesibe lula suhi ya hulata nohube. ¹⁶ To nani foipanamofi kumu laga'ni menebesibe luto aku'i yanamofihi mege'i mololatamo ni'inogo yanauba keya kamoya lamana ka ni'ina'mu yabe luto nelepigo anamofihi anokehelube. ¹⁷ Ya nohigo nani ya hulata nohunamoya nani'ni meni'ibe. Foipana komopa'nigu nohinauba ai'a amuya moloto nele'mo sibina higo foipana lilata

nohube. ¹⁸ To komopa'nigu to fegutoga nugufagu hiti hetofa hapa'a menominabe luto keheli fe nolube. To hetofana suhi hilunamofihikomopa'nigu ya ni'igo yana suhi hilube'mu nohube luto'ni amuya'ni bati mehu'ehigo hetofana mehulata nohube. ¹⁹ Nani hetofana hilube luto lulata nohunamofihiana suhi mehulata nohube. To ya hu'ehinaya foipana mehilube luto keheliloto aku foipanamofihimege'i mololata nohube. ²⁰ Ya huto ni'igo foipana kumu laga'ni menebesina suhi ni'ina ya hulata nohunamofihihapa'a henana ni'ibe? Nani'nisigo ya menohube. Foipanauba komopa'nigu minoto nele'mo foipanohibe.

²¹ Ya huto nohigo hapa'a moneuba nele'mo lolo hulata nohina ya'ma bu goloto akehelutoma ni'ibe. Nani hetofana hilube luto nohugo foipa kapofi lamana kapofi loe lae ni'igo foipanauba ai'a kapolo nele'moto bulata nohibe. ²² Nani Hu'mamofihikaya ka'amukomopa'nigulaga hina ni'ibe luto negelo nobube. ²³ To komopa'nigu ya nohugo nugufa'niuba fato hapa'a lolo huba huba nohibe. Ana hapa'auba hetofa negekesa'ni keheli'ohunamofihiluba nohibe. Kaya kamu'i hetofana ni'ibe luto negekesa akeheli'ohuna yamofihifato hapa'aubalaba hu eto'ehina. Ya nohugo nugufa'nilo foipanauba le'mo sibina huto nugufa'nimofihinaga'i emilata nohibe. ²⁴ Ke, nubuya'ni nohibe. Bati mehina bo nohube. Nugufa'niuba foipana nohuto filise kapogu nomalanaya kiyi'afu nehe'malina bo nohibe? ²⁵ Lali Sipi Boti Yesu Kilisitou nehe'malina bo ai'asigo nohibe. Ai

foipanamofihhi hapa'auba amuya moloto he'mi netabe. Ya'mu Hu'mamofitoga negelo nobube.

To nani ma huto nominobe. Nani Hu'mamofihhi keya ka mege'i malalube luto keheli'ohuna nipa nohibe. To aku'i tafa komopa'niuba foipa hapa'alo mege'i moloto kele kele hu etolata nohibe.

8

Hu'mau Sikalafu'a ho lifigo bona'i komopa'anigu limito mino'ehina

¹ Yatai bona'magi Yesu Kilisitotoga hiti hepiteminago moneko'na nehana yanamofihhi Hu'mau enifisa meilina to osahi meepilibe. ² Henabelutobe? Sikalafu'mofihhi kagauba lali'i Yesu Kilisitotoga lele'mo hepiloto foipana nagaluguti hiti to filise'na kapoluguti ahe'mi leto'ehigo minokosaba husemofihhi lilata nohune. ³ Bona'magihi komopa'ani amuya memolo'ehinagi keya kauba lehe'mo'ehina bati mehu'ehibe. Hu'mau aigo lehe'mo'ehina. Yata'a ai bona'i foipahapa'animu ka epekito enifisa i'ehina. Ya huto ai'a pana'a melugu ho lifigo bona'i enugufamuya memolo'ehina suhi lolo huto minotolali foipanatimofihhi nona'a li pa salibe luto fili'ehina yabe. ⁴ To lamana ka molo'ehinamofihhi liyafa hite mege'i malalabe luto lu'ehina. Hena'mugope lali koyapa'i mino'ohuta suhi huto yatai menohune. Lali kosaba kapolomege'i nomolone. Sikalafu'mofihhi kapolonomolonogo keya kauba lamana suhi hilo lulataya'ma hetofa kamofihhi lali kehelito ya huto nominone. ⁵ To enali enugufa'aniuba nohinalo

mege'li nemalanamagi enali enugufa'aniuba kehelise'na'animofihika kaba hu epoloto naga'li epi'ehina. To enali Hu'mamofihika Sikalafu'uba lu noepinalo mege'li nemalanamagi Sikalafu besise'namofihika kehelite neminago ai enegekesa kehelise'na'animofihika kaba huto enele'molata nohina yabe. ⁶ To Sikalafu laga lebesise'nalo lali mege'li nomolota bona'magita Hu'mamofihika fuluna'a litoti to hetofa mino kosaba husemofihika lilata nohune. To enali enugufa'aniuba laga enebesise'nalo mege'li nemalana bona'magika filise kapogu bilata nehabe. ⁷ To bona'li enugufa'aniuba laga besise'nalo mege'li nemalanamagi nehago kehelise'na'aniuba kaba hu epalago enali Hu'mamofihika fateha'a nehana yabe. Henabe lutobe? Enali Hu'mau kaga lu molo'ehina'amofihika keheli he'mite pelesa i'ahana. Ya'ma Hu'mamofihika kaga'a amuya'anitu mekehelite to analo mege'li memelelata nehabe. ⁸ To enali ya hite enugufa'anilo mege'li nemalanaya Hu'mau bu enogoto fokehi melilina'mu yabe.

⁹ Lenali ya hite meneminabe. Hu'mamofihika Sikalafu'uba yuhufa komopatinigu nominago lenali ka'a kehelite agoya hu emilata nehabe. To bona'li moneuba Yesu Kilisitohi meha'aua komopa'agu menohinogomo ana bona'li Yesuhi bona'li menohibe. ¹⁰ To Kilisitou komopatinigu nominenago to lenugufatinimofihika foipanamu filiehinaya lenemehatini minoba minoba hilibe. Hena'mube? Hu'mau komopatinika lenele'mo bati hu'ehinogomo Sikalafu'uba komopatinigu limito minago mino kosaba

huse'i lilabe. ¹¹ To Hu'mamofihi Sikalafu'i Yesu fili'ehinaguti le'mo ho ti'ehinauba lenali komopatinigu nominenogomo ya'ma Kilisito le'mo ho ti'ehinauba komopatinigu minoto lenugufatini fililinalo kosaba'i le'mo huto hilina'mu yabe.

¹² Nalalu'nigitabe, tafa hapatini foipa hapatini-uba kefefe hu nolepelenogo yamofihi mekehe-lise foipanamofihi mege'i memalalo. ¹³ Lenali analoga komopatinigu mololenogo lenele'mo sibina hinogo fililana'mu yabe. To lenali Hu'mamofihi Sikalafu'uba lenele'mo amuya melenogo ana foipa hapatini keye linogo minoba minoba hilabe. ¹⁴ Asaga bona'i Hu'mamofihi sikalafu'uba enele'moto bulata nohina enali Hu'mamofihi lusi panana'a nehabe. ¹⁵ To ya'ma Hu'mau lepi'ehina Sikalafu'uba koko pana'a lenele'mo lolo huto lenelesa melu'ehibe. Lenali Hu'mamofihi lusi pana'amagita li tifito logogose'namagi neminete ai kumu: Apaobe, Apaobe, lite kehe neibe. ¹⁶ Hu'mamofihi Sikalafu'uba lali lemehati hiti li hepito'a moneko legege nohuto'a Hu'mamofihi pana'amagita nehabe luto nolimibe. ¹⁷ Yalo'i lali pana'amagita nohunogo ai'a bona'amofihi lusa gi epalalina'a lali hiti limilinagihe. To Hu'mau Kilisito hi hetofa nasana li molo emilina'a ya'ma ana huto limilenogo lilune. To lali Kilisito gabu gise'na'a hiti ya'ma ana huto kofiloto nohunogo ai'a fana meha'a hiti limilenogo liloto aitoga hepito minalune.

Fana talina yupahi

¹⁸ Nani mana keheli hokolo hu lepoloto Yesu kumu lagabu'i nogigo minaluta yamofihi alihi

fana meha'a sipi'a moneuba lalitoga huto hilina be ligilina'mu ya'ma lilune luto lu nolepube. ¹⁹ To Hu'mau asaga melugu lolo hu'ehina'a yanagu neminanamagi ai pana'amagihi enele'mo ho tilina yupahi geba hite amuya meelata nehabe. ²⁰ To Hu'mau melugu lolo hu'ehinana asaga'namofihi komopa'a pata silibe luto Hu'mau ka epekito lu molo'ehina. Ya'ma ana'ina'a asaga'i ai'a sibina huto hilibe melu'ehina. Hu'mau ai pata silibe luto kaga molo'ehina. To mone'i lali bu megose'namofihi geba hilitamo ma ni'ibe. ²¹ Hu'mau asaga melugu neminana-magihi aku'i le'mo bati hulenogo alihi pata mesise Hu'mamofihi pana'amagi hetofa hite minalana ya'ma kanagu keta husemofihi nagaluguti gulu fo epalalibe. ²² To yatai Hu'mau lolo hu'ehinauba usegi asegi huto ana legita a'i moneuba pana'i noketana sipi gabu gise'na suhi huto nominanamo ni'igo akeheli'ohune. ²³ To asaga melugu neminana usegi asegi hite hilata neminago enali'anigo menehabe. Lali hiti Hu'mamofihi Sikalafu'i kohe toto limi'ehina bona'magita komopatigu yibi bena huto yibi huto usegi asegi ilata nohune. Ya nohuto Hu'mau lugufati kosaba'na lolo huto lele'mo bati hilina kana'amu geba nohunogo keta huse nagaluguti gulu ho letalibe. ²⁴ To Hu'mamofihi hetofana hu letalinamofihi bu megose geba huto yanauba nohunogo Hu'mau yana'mu kehelito lubuto bi'ehina. Ya'ma geba nohunamofihi yatai bu go'ohuna, ya'ma geba hilinamo meni'ibe. Bo moneuba mone'mofihi geba huse'i alihi bu galina henabe luto mone kana hiti geba hulata

nohibe? Ya huto meni'ibe. ²⁵ To lali mone bu megose'namofihi geba huto hugo Hu'mau limilina'mu yabe luto geba huto minomo buto kosele'i melohose huto minalune.

²⁶ Ya'ma geba hulata komopati amuya memolose nohunogo Hu'mamofihi Sikalafu'uba lalitoga oto lehe'malina'mu yabe. Lali aitoga henana loka haluta mekeheli'ohunogo ai keheli'ehina. Ya'ma Sikalafu'uba lali kumu Hu'mamofitoga baga'atu kaga meluse komopa'a amuya'auba buka tilata nohibe. ²⁷ Ya higo Hu'mau asaga bona'i komopa'anigu bu goto keheligo Sikalafu'uba enali kumu ekesa yigiba yigiba nohigo yanamofihi Hu'mau kehelilata nohibe.

²⁸ To lali mana akeheli'ohune, Hu'mau lu kehelise'namofihi bona'a enali kumu kehe igo bite aitoga komopa'ani emi'ahanamagihi ai asaga huto hilina kanagu hetofana hu epololata nohinagihe. ²⁹ Hu'mau fuku lu'ehina bona'i enali'i pana'a Yesu yabe moneko babeyafa hite gona'a lolo huto minalabe luto Yesu yege'a pana'i minoto naga'a enele'mo molo'ehina yabe. ³⁰ To Hu'mau ekesa kehelito enele'mo molo'ehina bona'magihi aitoga kehe igo e'ahabe. To ai kehe igo e'ahanamofihi foipana'ani he'mito bebe sose bona'i enele'mo lolo hu'ehina. To ya huto bebe sose bona'i enele'mo lolo huto ai hetofa fana meha'agu enele'mo molo'ehina.

Hu'mau lali kumu ginaga fi'ehina ka

³¹ Ya'ma asaga'na hu leto'ehinamofihi hapa'a henana ni'ibe? Hu'mau to lali hiti nomi-nenogomo kiyi'afu loho fi talina bo nohibe? ³² Ai

koyapa'i pana'a nu ki pili koto memnose lali kumu asaga'i ho lifito bona'magihi enayanugu epi'ehigo fili leto'ehina, ya'ma limi'ehina bo, Hu'mau, ai loe sana sana mina'a meni'inamofihi fa'mene limilina'mu yabe. ³³ To Hu'mau lu kehelito lele'mo ho ti'ehinagi kiyi'afu lifisa ilina bo nohibe? Ana hilina bo mone menohibe. Hu'mau ai'asi bebe sose bona'ni nehabe luto ya'ma lali kumu luto lulata nohinagihe. ³⁴ Kiyi kiyi'afu lifisa iloto ka foya lilube'mu nohibe? Yesu ai'asigo lali kumu fililoto ho tito aku Hu'mau lamaga'aga le'mo'ehigo nominabe. Analo nominoto lali kumu Hu'mamofihi amuya loka holata nohibe. ³⁵ To Yesu lali kumu ginaga fi limi'ehinalo to kaba hu bati hu leto'ehinalo lali ya'ma hepitoti minaluta nohunogo kiyi'afu yanaloti lele'mo loko hilibe? Keta hu letalinauba analoti loko hili-fiye? Analoti fi taga hu letalinaubafi? Gabu gi letalinaubafi? Nose'na fenene hinogo kau'na lahalinaubafi? Musufalo nasanauba ya hu letalinafi? Luba huse'nauba ya hilifi? Filise'namofihi amuya'auba aitogati loko hu letalinafiye? O'e, ya huto Yesu ginaga fi limi'ehinagati loko hu letalinamo meni'ibe. ³⁶ Yananamu'i koyapa'i mono bukugu keye'ahana:

Fatehatimagi kai kumu asaga yupahi loho fililune'mu nehago asaga yupahi yana lahalina kana'amu geba huto minalune. Lali sipisipi yaga keye lilina legi huto geba huto nominone.

³⁷ Ya'ma huto hu letalana asaga'namofihi Yesu be ligi'ehigo bati huto minalune. Yesu ai sipi

ginaga fi limito kaba hu letago aitoga ule'ale huto minolata nohune. ³⁸ Nani mana keheli ule'ale nohube. Mone filise'nafi to ma melugu minose'nafi, foipa agelomagifi to kokulumagu felemagifi anagu kaba huse kene'magifi to mone yatai ni'ina nasanauba huto huse'nafi to aliha'auba huto hilinafi, asaga'magi Yesutogati lele'mo loko mehilana'mu yabe. ³⁹ To mone ifo muyalo ni'ina me'i afenuga ni'inafi moneuba Yesutogati lele'mo loko mehilina'mu yabe. Hu'mau lali kumu sipi ginaga fise'na'amofihi Sipi Boti Yesu Kilisito limi'ehinamofihi ya'ma melugu lolo huto minolatana asaga'namagi lele'mo loko mehilana'mu yabe.

9

Hu'mau Yuta bona'i enele'mo ho ti'ehinamagi yabe

¹ Nani lusiga nolube. Nani Kilisito hi bona'a nohuto'ni faga menolube. To Hu'mamofihi Sikalafu'uba komopa'nigu nomina'auba lusiga nolane luto ai nelepi'ehina. ² Ya'ma Yuta bona'magi nani'ni bona'i nehago enali kumu sipi laga'ni nebesigo nani keke'i lu epolobe. ³ To Hu'mau enele'mo bati huloto to nani enali kumu yabe luto gumi'i nohoto Kilisitogati nele'mo loko hulenogo, bati huto yabe nolube. Hena'mugope? Hu'mau ya hu netolenogo Yuta bona'ni enubuto bilibe luto bati huto yabe nolube. ⁴ Hena'mube? Enali Hu'mau enele'mo ho ti'ehina bona'i nehabe. Ai enali'i mehuba hina'a pana'ni nehabe luto to sipi fana meha'agu enele'mo molo'ehina. Ai agoya hu

niminogo'ni kaba hu lepalalube ya'ma kaga luto lu molo'ehina. Ai ana huto keya ka lu epito molo'ehina. Enali Hu'mamofihi gi'a liyafa huse hapa lamana'a keheli'ahana. Ai enal-itoga alihi le'mo huto hilina ka hetofana lu molo'ehinamofihi kehelite li'ahana. ⁵ To koyapa'i enali Hu'mamofitoga komopa'ani mele'ahana tatatigihi naga'aniguti huto hi'ahabe. To Kilisito ai gufa'a hiti bo nohibe luto ana huto Yuta bona'i naga'aniguti huto hu'ehina yabe. Ya hu'ehinagi lali Hu'mau asaga kaba hu'ehina botimo liyafa huba huba nohunagihe. Ma'naka yabe.

⁶ To ya huto ni'igo Hu'mau bona'magihi kaga molo'ehinana huto mehu'ehina nolufihe? O'e, ya melu'ohube. Hu'mau Yuta bona'magihi asaga'i enele'mo nupa huloto enali naga'i folaganuguti bona'a mone'a fuku lu'ehina. ⁷ To ana huto Abalahahi yagapana'amagi asaga'na Hu'mamofihi bona'a menehabe. Koyapa'i Hu'mau Abalaha ma lu emi'ehina: Panaka Isaka ketalina yagapana'amagihi enalisigo kaika naga'i minalabe luto lu'ehina. ⁸ Ya'ma kaga hapa'a ma ni'ina, asaga Abalahahi yagapana'a Hu'mamofihi lusi bona'a menehabe. Hena'mube? Hu'mau Abalahahi pana'a moneko kumu kaga bebe sose ka molo'ehina yabe. To ya'ma pana'asigo ketalina yagapana'magihi enali'anigo Abalahahi lusi naga'i nehana yabe. ⁹ Ya'ma Hu'mau kaga molo'ehina ma ni'ibe: *Kufu mone bulago lihaka Selau pana'i ketalinagi to ana kanagu aku'i alube a'nolube.*

¹⁰ To ya'ma kagago meni'ibe. To mone hiti ana huto ni'ibe. Lepekau loe lae pana'i eteketo'ehina

to enali afo'atitifu Isaka lali Yuta bona'magita tatatifu yabe. ¹¹⁻¹² Yata'a etali huto mehi'aha'igo to hapa'atiti hetofanafi sibinafi huto mehuse Hu'mau Lepekahi ma luto lu emi'ehina: *Yege pana'uba gona'amofihi kele kele'i hu etalibe luto lu'ehina.* Ya huto Hu'mau mone pana'amofihi hapa'a bu goto bati huto yabe luto le'mo ho ti'ehifihe? O'e. Ai foya'a ni'igo mone pana'a fuku luto nani bona'ni yabe luto li gehe li'ehina yabe. Hena'mube? Hu'mau ya huloto asaga bona'magihi li gehe li'ehinamu enelepilube'mu nohibe. ¹³ Ya'mu Hu'mau hu'ehinanamu'i mono bukugu fayahi ge'ahana: *Nani Yakopu nibita hu'ehina pana'i yabe, luto to Isau hapa'a laga'ni menebesigo nemegeza'ni emi'ohube* luto Hu'mau lu'ehina yabe.

¹⁴ Ya huto ni'igo lali Hu'mamofihi hapa'a bati mehu'ehina yabe lilupi? O'e, ya menolune. ¹⁵ Koyapa'i ai Mosehi ma lu emi'ehina: *Nani nibita hilina bonatoga hetofana hu etalube to nibita hilina bonatoga niginaga filugi nani ya'ma foya'ni ni'ibe* luto Hu'ma ya luto ligo ai yalo li gehe lilata nohibe. ¹⁶ Bona'i moneuba: Nani hetofana hulata nohube lula to Hu'mamofihi bona'a minalube luto lilinamu'i Hu'mau ana bomo le'malifiye? O'e, ya mehiliba. Bona'i foya'ani meni'ibe. Hu'mau enele'malina ai'asigo foya'amo ni'ibe. Ai ekesa keheliloto bona'mofihi ginaga fi emilata nohinamo ya'ma anasi ni'ibe. ¹⁷ To Hu'mau koyapa'i sipi bo Felohi lu emi'ehina ka fayahi ge'ahana: *Nani Iyipi melugu sipi bo'ani henabe luto kele'mo ho ti'ohube? Sipi kaba bo lolo hu keto'ohunogo alipo*

sibina hiluna kanagu amuya'ni enelepilube'mu nohugo asaga noto noto bona'magi bu gelete nigi'ni liyafa hilabe luto lu'ehina yabe. ¹⁸ Yamu'i lali Hu'mamofihi hapa'amu ma keheli'ohuna, ai bona'i mone'a kumu niginaga filube luto to fato bona'i mone'mofihi komopa'a fi hekini lo etalube luto lu'ehina. Ya'ma ai foya'a ni'ibe.

Hu'mau ka epeki'ehina'a hiti to fuluna'a hiti ni'ina

¹⁹ To lenali bo moneuba ma luto lu nimilibe: Hu'mau ai'a mone bona'mofihi ekesa fi hekini lo etago aku henabe luto ana bomo fisa ilina'mu yabe? Ai ya hu etoloto henabe luto ka emekilibe? To kiyi'afu Hu'ma ekesa keheli'ehina'amofihi be ligilibe? ²⁰ O'e ya melubo. Kai Hu'mamofihi kagalo nona'a emilata bomo kiyi'afu kele'mo ho ti'ehibe? Bona'i moneuba me somomo lolo hu su holenogomo somomouba: Kai henabe luto ma huto lolo hu neto'ahane luto lilifiye? Ya kaga melilina'mu yabe. ²¹ Ya'ma somo lolo hilata bouba ai'amo ekesa keheliloto me'mo i pata putu huto mone nose'na somo lolo hilina to mone heletuya somo lolo hilina ai foya'a yabe.

²² To Hu'mau yana suhi huto hu'ehibe. Ai foipa bona'i enipakafa enahalina hiti to amuya molo epalalina hiti enelepino go kehelilabe. Yana'mu ka epeki'ehina bona'magihi ma'asi enahalinamofihi fulu huto minoto komopa'ani i gelehe hilana'mu enegeba huto mino lito bu'ehina. ²³⁻²⁴ To bona'i mone'amagihi fana meha'agu enele'mo moloto keke'i lu epoloto minalina ana huto ai foya'a yabe. Ai ya huto lalimo Yuta bona'magitogati fegutoga

bona'magitogati mone'a kehe ito lele'moto
fuluna'a limito komopa'a lalitoga fi limi'ehina.
To henabe lutobe? Asaga bona'magi ai'a fana
meha'a sipina ni'ina'mu enali kehelite fokehi
lilabe. ²⁵ Koyapa'i kaga lu yege hose bo, Hosea ai
mono bukugu anamu'i ma koyo'ehina:

Bona'i fato'na nani'ni menehana'a
nani'ni bona'ni yabe luto ya lilube.

To fato metoga bona'i mone'a
menebesi'ehina'a
aku niginaga fi epilube luto
ya lilube.

²⁶ To mone melugu bona kumu,
lenali bona'ni menehabe luto
yata'a lu'ehinago
aku analo enali kumu
Hu'mau minoba minoba hu'ehina bo,
ai'a yagapana'a nehabe luto
ya lilibe.

²⁷ To lu yege hose bo, Aisaiyau Isilaeli bona'mu
ma lu'ehina: *Ya'ma Isilaeli bona'magi kehe'i
suhi huto samahi tite nehinogo Hu'mau fola-
gaha'aniguti bona'i mone'a nesi'asi enubuto bilibe.*

²⁸ Hu'mau asaga noto noto bona'i foipana ne-
hanamu'i nona'a mele'isi epi su halina'mu yabe.

²⁹ To ya'ma suhi luto koyapa'i Aisaiyau mone
hiti mono bukugu koyoto ma lu'ehina: *Sipi
Botiuba amuya hiti nohuto lali asaga'i loho
su hoto mone'amagita keke'i melitita lali Yuta
bona'magita asaga'i fenene hutita'mu yabe. Koy-
apa'i Hu'mau Sotomu hepalo to Gomola hepalo
bona'i enahago fili su he'ahana yana suhi luto lali
filito fenene hu su hotita'mu yabe.*

Isilaeli bona'i keya kalo mege'i melelata nehana

³⁰ Ya'mu lali hena kaga lilune? Ya'ma nokehelune. Fegutoga bona'magi Hu'mamofihi bulo bebe sose foya melilata nehana, enali Hu'mamofitoga keheli ule'ale hilata nehago ai enele'mo bati hu'ehina. ³¹ Yuta bona'i koyapa'i Hu'mau enele'mo ho ti'ehina'amagi enali keya ka kehelite mege'i melete Hu'mamofihi bulo bebe sana bona'i nohune lite enubuto bilinamofihi kapo'a sa sa nehite bu mege'ahana. Ya yagi Hu'mau enele'mo bati mehu'ehina yabe.

³² Henabe lutobe? Enali keya kamofihi foya'a liba liba hite aku Hu'mamofihi keheli ule'ale mehi'ahana. Enali ya hite mone sipi efatoti figana futite he kete ke'ahana yana bona'i suhi lite mine'ahana yabe. ³³ Hu'mau koyapa'i Yesu kumu suguna ka luto ana efapomu'i lipoti lu epi'ehina'mu mono bukugu fayahi ge'ahana ma ni'ibe:

Bu galo.

Nani Yuta bona'magihi Yiona hepalugu

mone sipi efahi nomolobe.

Enali efatoti figana futite,

he kete enahalibe.

To bona'i luga'amagi aitoga

keheli ule'ale hilana,

enali lesa'ani melise

enofokehi lilabe.

10

¹ Nalalu'nigitabe, nani bona'ni ya'ma Yuta bona'i enali kumu Hu'mau enubuto bilibe luto nolugo nipa'nigu nohibe. Nani enali kumu

yabe luto Hu'mamofitoga buka tiba tiba nohube.
² Enali Hu'mamofitoga amuya melete bati huto nominone lite nehago bu goto lusiga nolube. Enali ya nehago aku'i Hu'mamofihhi hapa'a keheli bati mehilata nehabe. ³ Enali Hu'mau bona'i le'mo bati huse hapa'a yamofihhi mekeheli'ahabe. Enali enegekesa'ani keheli'ahanamofihhi hapa'a mege'i nemalabe. Enali Hu'mau enele'mo bati huse hapa'a mekehelite aitoga agoya hu meemi'ahabe. ⁴ Hu'ma ho lifi'ehina bo, Kilisito, ai huto hu'ehigo keya ka mege'i molose'namu enele'mo bati hilina asu ho'ehibe. Ya su ho'ehinamu aitoga komopa'ani emite keheli amuya malago Hu'mau bona lamana'i enele'mo lolo hulata nohina yabe.

Hu'mau enubuto bise'namofihhi ka

⁵ Bona'i moneuba keya kamofihhi li pili kalina Hu'mamofihhi bulo bona'i lamana'i hilinamu Moseu keya ka ma fayahi go'ehina: *Keya ka mege'i malalina bouba minoba minoba huse'i lilina'mu yabe.* ⁶⁻⁷ Aku'i kai Hu'mamofitoga keheli ule'ale huto komopaka emi'ahatalo kele'mo bati hilina'mu ma fayahi mono bukugu goto lu'ehina: *Kai kiyi'afu kokulumagu tiloto lalitoga ka lamana'a hapa'a lito alibe luto melubo. To ana huto kiyi'afu keligu limiloto lalitoga ka lamana'a hapa'a lito alibe luto ya melubo, lite keye'ahana. To ya'ma fayahi hapa'a ma ni'ibe. Kai Yesu Kilisito kokulumagutifi, fili'ehinagatifi oto lehe'malina ya'ma sa sa mehobo.* ⁸ Yesuhi mege'i molose'namofihhi hapa'a ya huto meni'ibe. Ana fayahi ma luto mono bukugu nolibe: *Ka hapa'a foto'i meni'ibe. Lebato'isi ni'ito*

komopakagu kabagakagu ni'ibe. To lali kagamu'i lu yege nohota ka yabe. ⁹ To lali mana lu yege nohone. Kai kabagakaguti Yesu nani kibina bo'ni nohibe luto lilata to Hu'mau fili'ehinagati le'mo ho ti'ehibe luto komopakagu ma'naka luto kehelilata nohatogo ai kele'mo bati hinogo minoba minoba hilane. ¹⁰ Lali Hu'mamofitoga keheli ule'ale hunogo komopatigu lele'mo bati hilibe. To lali labagatiguti Yesu kibina boti nohibe luto nolunogomo ai lele'menogo minoba minoba hilune. ¹¹ Yanamofi kumu enali mono bukugu fayahi keye'ahana: *Bona'i moneuba Hu'mamofitoga keheli ule'ale huto komopa'a emiloto lesa meluse hetofana huto minalibe.* ¹² Ya'ma fayahi keye'ahanamu yege yege boana'magihi keye'ahanamu, Yuta bona'i hiti to fegutoga bona'i hiti enali moneko nehanamo ni'ibe. Hu'mau ai enali li gehe meli'ehina. Ai yege yege bona'magihi kibina bo'ani moneko'isi nohuto'a aitoga kehe ilata nehanamagihi enele'moto lusa gi epalalina'mu yabe. ¹³ Ya'ma kagamu'i mono bukugu fayahi ge'ahanamo ni'ibe: *Kibina bomofihgi gi'a hoto lehe'mobo lite kehe ilata bona'magi asaga'i Hu'mau enele'mo bati hulenogo mino kosaba huse'i lilabe.*

¹⁴ Ya lutomo ni'igo enali Hu'mamofitoga komopa'ani memele'ahana bona'magi hiya hite aitoga kehe ilabe? To enali kaga'a mekeheli'ahana bona'magi hiya hite aitoga keheli amuya malalabe? To bo moneuba ka lamana'a lu meepilenogo hiya hite ana kaga'a kehelilabe? ¹⁵ To Hu'mau kaga'a lu yege hose bona'i ho melifinogo kaga tili tele mehinogo kiyi'afu ana

kaga lu enelepilibe? Yana'mu mono bukugu fayahi ge'ahanamo ni'ibe: *Enali kapo melete hekili hekili hite hetofa kaga'a lite neana bona'magihi enigigusalo soso hu epoloto gepohi lilune.* ¹⁶ Aku'i bona'i mone'amagi ana ka lamana'aloga kehelite mege'i memele'ahabe. Koyapa Hu'mamofihi kaga lu yege hose bo, Aisaiyau, ai fayahi mone koyo'ehina: *Kibina bo'nio. Hetofa kagaka lu epi'ohutaya kiyi'agihi kiyi'agihi ma'naka lite ya'ma kehelite mege'i mele'ahabe?* ¹⁷ To ya huto ni'igo bona'magi Kilisito kumu hetofa kaga lu yege hago keheliohune. To ana kaga keheliloto Hu'mamofitoga agoya hu emilata nohune.

¹⁸ To nani mone koloka halube. Ya'ma Yuta bona'magi Hu'mamofihi ka'a keheliahana meni'ifihe? O'e, enali akeheliahana yabe. Mono bukugu ma fayahi ge'ahana:

Lu yege hose bona'mofihi nogo'ani
asaga melugu hepatoga bula ola higo,
boana'magi keheliahana.

To ya'ma mono kaga'ani biba biba nohigo,
silaga kapoluga
boana'magi keheliahana yabe.

¹⁹ To nani mone hiti koloka halube. Yuta bona'magi ka lamana'a mekeheliahana ni'ifihe? Ya huto meni'ibe. Keheliahana yabe. Hu'mau koyapa'i enali kaga'a mege'i memele'ahana kumu kohe toto Mosehi bukugu lu'ehina ka'a fayahi koyo'ehina:

Nani fato melugu boana'magihi
enigi'ani meni'ina
enele'moto hulenogo
lenali bu gelete siko hilabe.

To noto noto bona'i
 ka keheli sibina hi'ahanamagihi
 nani enele'mo bati nohinogo'nimo,
 lenali kehelite lenipagu logo bilibe.

²⁰ To Aisaiyau amuya moloto Hu'mamofihi
 lu'ehina ka'amua ma luto koyo'ehina:
 Nani kumu sa sa mehi'ahana bona'magi
 nehanalo bu nehetugo
 enali be nege'ahana.
 Nanitoga kehe mei'ahanamagi
 enubulo huto hugo keheli'ahana yabe.

²¹ Ya hu'ehina'mu Hu'mau Isilaeli bona'magi
 kumu ka mone hiti lu'ehina ma ni'ibe: *Nani
 asaga yupahi enele'malube luto nayatu babeyafa
 nohugo aku'i enali ka keheli he'mite to komopa'ani
 nunu gina boana'i nanitoga mealune'mu nehabe.*

11

*Hu'mau Isilaeli bona'magi kumu fulu huto mi-
 nose'namofihi hapa'a*

¹ Ya'mu nani koloka nohobe: Hu'mau ai'a
 Yuta naga'i he'mi epolo'ehifiye? O'e, ya'ma
 mehu'ehibe. Nani Yuta bo nohunagi. Abalaha
 yagapana'a nohube. Nani biha'nimofihi gi'a
 Beyamini yabe. ² Hu'mau koyapa'i fuku luto
 enele'mo'ehina bona'a he'mi meepolo'ehina.
 Hu'mamofihi kaga lu yege hose bouba, Elaiyau
 Isilaeli bona kumu lu'ehina ka mono bukugu
 ni'igo beto hilane. Ai ka foyagu enele'mo
 moloto ma luto Hu'mamofihi loka ho'ehina:
³ *Sipi Bo'nio. Enali kaga lu yege hose bonaka-
 magihi enehe filite, to efaha hitakalo i tele tulu*

bi'ahana. Ya hi'ahago nanisigo nominogo enali nehalune'mu nehanagihe. Elaiyau ya luto lu'ehina yabe. ⁴ Ya ligo Hu'mau ka'alo nona'a ma luto lu emi'ehina: *Kaisigo menohane. Bona'i luga'amagi 7 tauseni nanitoga agoya hu nimate neminabe. To enali kene'i mone lugefa gi'a Baali meha'aloga gigusa'agu enalahupa mefise bona'i neminana yabe.* ⁵ To yatai kanagu ana huto ni'ibe. Hu'mau bona'i mone'amagi ai ginaga figo li gehe lito enele'mo'ehina bona'magi neminabe. ⁶ Enali hetofa suhi lite mine'ahana bona'i nehago enele'mo'ehifiye? O'e, ai'a ginaga fi epolo'ehinalo enele'mo'ehibe. To hena'mube? Ai enali hetofa suhi lite mine'ahanalo enele'matita enali Hu'mau lusiga luto ginaga fi lepolo'ehifi ya mehu'ehifi lite mekehelitine.

⁷ To ya huto ni'igo Isilaeli bona'magi ma hite neminabe. Enali Hu'mau enele'malina hapa'a sa sa hi'ahana aku'i enali asaga'i meli'ahabe. Mone kegi'a nesi'a bona'magihi Hu'mau bita hu'ehina'amagi enaligo ali'ahana yabe. To ya'ma meli'ahana bona'magi komopa'ani hekini lago Hu'mamofihi nogo'a kehe igo mekeheli'ahabe. ⁸ Ananamomu mono bukugu fayahi ge'ahana: *Hu'mau komopa'ani hiti kehelise'na'ani hiti le'mo keta hu'ehina. To enubu'ani hiti enegekesa'ani hiti hekini lo'ehigo enali yatai kana'agu mekehelise fa'mene neminabe.*

⁹ To koyapa bo, Tebitiu mone fayahi go'ehina ya'ma mono bukugu ni'ibe:
 Enali sipi nose'na melenogomo
 kofohi meleno.
 Enele'mo laba huto osahi epino.

¹⁰ To enali be megalabe luto
 enubu'ani li fili kete mineno.
 To asaga yupahi
 enemegesalo sipi ketana meleno, luto,
 li figi gite bilabe, luto lu'ehina.

¹¹ Nani mone koloka nohobe. Ya'ma
 Yuta bona'magi li figi gi'ahana'mu Hu'mau
 enali kumu he'mi su ho'ehinafihe? O'e,
 ya huto meni'ibe. Ai lu kehelito i behe
 huto fegutoga bona'magihi enubuto bilube
 luto, Yuta bona'magi be gelete siko hilabe
 lu'ehina. Enali enubuto bise'na yana'amu
 laga'ani epesilina'mu yabe. ¹² Yuta bona'magi
 foipana li'ahanaloti'i Hu'mau noto noto
 bona'magihi lusa gi epolo'ehina. Ya'ma Yuta
 bona'magi Hu'mamofihi lusa'amu le'mo laba
 hite he'mi'ahago Hu'mau fegutoga bona'magihi
 li hetofa hu epolo'ehina yabe. Ya hu'ehina'mu
 alihi Yuta bona'i luga'amagi Kilisitohi kaga
 kehelite aitoga komopa'ani emilana kanagu
 ya'ma Hu'mamofihi lusa gise'nauba mone hiti
 hofa talina'mu yabe.

*Hu'mau fegutoga bona'magihi enele'mo bati
 hilibe*

¹³ Yatai nani Hu'mamofihi kaga'a lito bulata
 bo nohuto'ni lenali fegutoga bona'i ka lu
 nolepube. Nani Hu'mau lili'na nimi'ehina'mu
 nofokehi nolube. ¹⁴ Ya'ma mono ka lili'na
 nolugo Yuta bona'nimagi kehelite siko hilete
 ana kagamu'i lagati lebesibe lite nelago Hu'mau
 mone'amagihi enele'menogo mino kosaba
 huse'i lilabe. ¹⁵ To Hu'mau Yuta bona'magihi
 enele'mo he'mi'ehinalo asaga melugu bona'magi

Hu'mamofihl lalul'agil lolol hll'ahana yabe. Ya hu'ehlna'mu alllh kana'agu Hu'mau aku Yuta bonatoga l behe huto enele'menogo legelol bllse'na babu luto huto hlllbe. Ana kanagu Hu'mau flll'ahanamagllhll mlno kosaba huse'na eplllnagll mlnoba mlnoba nehana suhl lite mlnalabe.

¹⁶ To mone beletl nose'na nll'lgol mone'a enall ll gofa hlte Hu'mamofihl nose'na yabe lite all'a molol eml'ohune lite ll gehe ll'ahana nll'lgol aku ya'ma beletl nose'na asagall all'a hltl nll'ibe. To ana suhl huto yafamol lufusa'a hltl batl huto nll'lgol yaha'a ana huto batl huto nll'illlna'mu yabe.

¹⁷ To Yuta bona'magll foyagol kofol'ehlna oliba yafa supol hlte nemlnabe. To fegutoga bona'magll lopll oliba yafa supol hlte nehabe. To Hu'mau hetofa yafamofihl yaha'a mone'a laga hu he'mlllotol to lopll yafalotl yaha'a mone lltol otol hetofa yafa laga hu'ehlnalol ll molol hepitol nagatol sa gll-lagol nogoyal'a logotol ana lopll yafamofihl yaha'a le'mol batl nohlllbe. Lenall fegutoga bona'magllta ya'ma lopll yafamofihl yaha'a molol hepll'ehlnana legll hlte nemlnabe. Yana'mu Hu'mau yatal'a Yuta bona'magllhll mlno hetofa huse'na epll'ehlna yamofihl lenall fegutoga bona'magllta yatal lite batl hlte nemlnabe.

¹⁸ Ya huto nll'lgol to lenall ya hlte nemlnagol enall Yuta bona'll laga hu he'mll'ehlna yaha'amol legllta nehana'amagll kumul lenall sllbll lenegekesa meyllglllo. Henabe luto lenall lenugufal llmol tlltl nehabe? Lenall fa'mene yafa yaha'a yana suhl nehabe. Yafa lufusa'auba lenall'll kaba huto amuyal molol lep-alallna'mu lenall all'a kaba menehabe.

19 Nani ya nolugi lenali ma luto lu nimilabe: Hu'mau lali'i ya'ma yafa yaha'a laga hu he'mi'ehinalo li hepito malago bati huto nomine. 20 O, lusiga nelabe. Ya'ma Yuta bona'i enali Hu'mamofitoga keheli ule'ale mehi'ahago Hu'mau laga hu he'mi'ehigo lenali aitoga komopatini emite keheli amuya malago ai li hepito molo lepolo'ehina. Ya hu lepolo'ehigo lenali yanana'mu lenugufa limo titi hu lalibe luto legeso hite lenelesatini nolinogo minalo. 21 Hu'mau enali ya'ma Yuta bona'i lusi yafa yaha'a suhi hite nehanamagihi ginaga mefise he'mi'ehinagi yamu'i lenali kumu ginaga fito henabe luto laga mehu lepalalibe? 22 Hu'mamofihi hapa'a loemo ni'ina. Fulu huto lehe'mose hiti to ipagu logo bito osahi limise hiti ya ni'igo kehelilo. Ai sibina sabana huse bona'magihi ka epekito osahi epilata nohina. To lenalitini ai fulu huto li hetofa hu lepalalata nohibe. Lenali agoya hu emilata nehite fulunagu minete bati hite minalabe. Lenali aku kegeiyo hilenogo ka lep ekito laga hu he'mi lepalalibe. 23 Hu'mau sipi amuya bo nohinagi Yuta bona'magi komopa'ani li gelehe hite Hu'mamofitoga agoya hu emilenogo ai enali ana yafalo aku'i li hepito epalalina'mu yabe. 24 Lenali fegutoga bona'magi lopi oliba yafamofihi yaha'a suhi lite nehabe. Hu'mau lenali ana yafaloti laga huto ai'a yafalo li hepi lepolo'ehinamo keta huse lili'na li'ehina yabe. To Yuta bona'magi hetofa oliba yafamofihi yaha'a legi hite nehana'mu Hu'mau mone yupahi enali aku'i yafa'alo enele'mo hepilina'a nohinogomo

ya'ma sipi lili'na'a meni'ibe.

Hu'mau yege yege bona kumu fulu huto minose'na

²⁵ Nalalu'nigitabe. Mone suguna ka lu lenelepilugi kehelilo. Lenali kehelite lali kehelise'nati sipi bati nohune lite lenugufa limo titi hu laligi ma kaga lu nolepube. Yuta bona'magi Hu'mamofihi enemegesa hi emiba emiba hite komopa'anigu ule'ale hise'namofihi kana'a mone su halina'mu yabe. Fegutoga bona'magi Hu'mamofitoga komopa'ani emilana bai tenogomo Hu'mau Yuta bona'magihi aku'i enele'malina'mu yabe. ²⁶ Hu'mau asaga Isilaeli bona'magihi enele'menogo bati hilanamofihi kaga mono bukugu ma lite fayahi ge'ahana: Enubuto bilina bouba Yiona hepa'mofihi kosaguti huto hilibe.

Ai Yakopuhi yagapana'magihi foipana'ani asaga'i li he'mi epalalibe.

²⁷ Ana yupahi

nani foipana'ani li he'miloto

enele'mo bati hilube luto

enali kumu ya'ma kaga lu malalube,

luto Hu'mau ya lu'ehina yabe. ²⁸ To ya'ma Yuta bona'magi Kilisitohi hetofa ka lamana'alo mege'i memelese nehite Hu'mamofihi fateha'a lolo nehabe. Hena'mube? Enali Kilisitohi enemegesa hi emi'ahago ai ya'mu fegutoga bona'i lenali'i lenele'malube luto lu'ehina. To koyapa'a Hu'mau kohe toto ya'ma Yuta bona'i afo'anigihi fuku lu'ehina'mu enali kumu Yuta bona'i Hu'mamofihi lalu'agi minelata nehabe.

²⁹ Hu'mau ekesa loe lae mehuse'i nohibe. Ai'a

bita hu'ehina bona'magihi fuku luto lusa gi epalalina'mu kehelilo. Ka'a enali kumu lu molo'ehina'a huto hilina'mu yabe. ³⁰ Lenali fegutoga bona'magita, koyapa'i Hu'mamofitoga agoya hu meemi'ahana yagi to yatai Yuta bona'magi kaga'a kehelu he'mi'ahago Hu'mau lenali'i ginaga fi lepigo fulu hite neminabe. ³¹ To ana huto Yuta bona'magi Hu'mamofitoga agoya hu meemise nehago ai lenali'i ginaga fi'ehina ana huto enali kumu alihi ginaga fi epilina'mu yabe. ³² Ya hu'ehina'mu asaga bona'i, Yuta bona'i to fegutoga bona'i hiti, enali pelesa ite kegeiyo hi'ahago Hu'mau naga'i suhi huto epi'ohube luto nokehelibe. Nokehelito ya'ma ginaga fi epilube'mu hibe.

Hu'mamofihhi gi'alo liyafa hilata nohune

³³ Akae. Hu'mamofihhi kehelise'na'a hetofa hatofa ni'inagihe. Ai asaga'namofihhi keheliya ito bai to'ehina yabe. Keheli bati huse'na'a sipi ni'inagi ekesa yigise'na'a kiyi'afu kehelilibe? To hapa'amu hiya bouba anana kehelilibe? ³⁴ Yana'mu mono bukugu fayahi keye'ahanamo mone ma ni'ibe:

Sipi Botihi komopa'agu
ekesa kehelilata'na
hiya bo moneuba kehelilibe?
Hiya kehelu bati huse bouba
ana hubo, ana hubo luto
ya'ma kaga lu emilibe?

³⁵ Kiyi'afu Hu'mamofihhi hetofana'a emi'ehilinanalo
Hu'mau nona'a aku emilina'a lilibe?
Bona'i bati hilina'a mone meni'ibe.

³⁶ Ya hu'ehina'mu asaga me'i hiti kokuluma'i hiti to ana'ina asaga'i ai'ago ni'ina'mu to ai'ago kaba huto nominabe. Ya mehu'ehitita asaga'na fenene hitita'mu yabe. Ya'mu Hu'mamofitoga gepohi luto asaga yupahi mino lito buto fokehi sipi'a lino. Ma'naka.

12

Hu'mamofhi lili'na lilata nohune

¹ Nalalu'nigitabe. Hu'mau sipi ginaga fi limi'ehina'mu nani lenoloka hoto buka tilube. Lenali lenugufatini Hu'mamofitoga molo emilo luto, hetofa kuguhi legi huto mino kosaba'natini emite li molo etalo. Lenugufatini ya emilenogo Hu'mau ai lenali kumu fokehi lilibe. Ya hu'ehina'mu lenali Hu'mamofitoga agoya hu emite to gi'amo liyafa hilata nehana yamofihi lusiga mono ka ni'ibe. ² To lenali asaga melugu bona'magihi hapa'ani mege'i memalalo. Hu'mau komopatini li gelehe hu lepololenogo lenegekesa kehelise yuhufana lolo hilina'mu yabe. Ya hulenogo Hu'mamofihi hetofa hapa'amu kehelite to ai bita nohina'mu to ekesa kehelina bati nohina'mu hiti asaga hetofanamofihi ai'a fokehi luse'na'amu lenali kehelija ilabe.

³ To Hu'mau nele'mo hetofa hu'ehina bo noho lifi'ehigo nani ma kaga mone lu nolepube. Hu'mau kehelu ule'ale huse'i fato fato'i guna ito lepi'ehina. Ya'mu lenali lenugufatini limo titi mehilo. Lenalitini be ligite kehelinogo mone'a hiti metilo. Hu'mau mono ka limi'ehinamofihi kehelija ite minete hapatini le'mo eto eto hite minalabe. ⁴ Lali moneko bomofhi gufa'a suhi

luto nominone. Gufa'a moneko'na ni'inaya aku fato fato kegi'a to fato fato foya nelibe. ⁵ Ya huto lali yege yege bona'i fato fato nohuta li nupa huto Kilisitotoga hepito moneko'na nohune. To gufa'a moneko'isi suhi huto kegi'a moneko moneko li nupa huto hepi'ohune. Ai'a gufa'a legi huto nominone. ⁶ Ya hu'ehina'mu Hu'mau lehe'moto fato fato lili'na limi'ehina. Ya huto limi'ehina'mu kehelise'natilo lili'na liluta bati hilibe. To folaganuguti kene'i moneuba mono ka lu yege hose lili'nalo minoto'a Hu'mau emi'ehina keheli ule'ale huse'nalo yamofihi mono kaga lu yege hoto minalibe. ⁷ To bo moneuba Hu'mamofihi lili'na lenali kumu lilube luto bati huto amuya moloto ana lili'na lilata nohibe. To moneuba Hu'mamofihi ka enelepilube luto babafi bo hilina, ya bati huto amuya moloto ka'a enelepili-namofihi lili'na lilibe. ⁸ To bo moneuba boana'i komopa'anigu keta hi'ahanamagihi enele'mo amuya malalina yamofihi lili'na lilibe. To bo moneuba ana'ina'a babu luto ni'igo guna ito epilube luto ligo, ana bo komopa'agu beyaga neinogo fato bona'i fa'mene epilata huto minalibe. To moneuba Hu'mamofihi bona'a kaba hulata nohina ai ana lili'nalo amuya moloto kosele'i mehenogo lili'na lilibe. To mone bouba bona'magihi ginaga fito enehe'malube luto ai ana lili'nalo bati huto liloto fokehi lito minalibe.

⁹ Lenali leniginaga fise'namu fato bona'mofihi leniginaga fi emite lusiga lite komopatini emilo. Foipa faipa huse'namofihi hapa'a lagati melebesibe lite leneme gesa hu emilo. Ya hite, asaga lamana huse'namofihi li pili kete mineme bite minalo. ¹⁰ Lenali ai ginaga fi eminogo ai

ginaga fi eminogo hite koguna ite minalo. Ya hite minete lenigitini liyafa mehise bonatinimo le'mo hofa tete minalo. ¹¹ Lenali Hu'mamofihili lili'na amuya melete lilo. Fa'mene fuli meminese lenegelo bite Sipi Botimofihili lili'na'amu lite komopatinigu babahi hinogo minalo. ¹² Lenali Hu'mamofihili bu galana yupahi mineme bite geba hilananauba lenele'mo amuya melenogo lenofokehi lilo. To keta huse'nauba lenalitoga huto nohinogomo komopatinigu fulu huse'na'mu Hu'mau lenehe'malinamofihili geba hite minalo. To asaga yupahi kosele'i melenehenogo Hu'mamofihili loka hete nunumu hilo. ¹³ Lenali Hu'mamofihili bona'a enumuhi meni'ina'amagihi fe'nohatini fuku lite li epilo. To bonoho bona'i elenogomo nohatinigu enele'mo melenogo tilenogo nose'na epite malo kalo lite, ya lu epilo.

¹⁴ To bona'i mone'amagi lenegene mane neinogo Hu'mamofihili loka hete ana bona kumu gumi'i enohobo melise li hetofa hu epolobo lite ya'ma loka halo. ¹⁵ To bona'i moneuba gelo binogomo ana hite aitoga lenegelo bilo. To bona'i moneuba yibi bena nohinogomo lenali aitoga bite yibi hite keke'i lu etalo. ¹⁶ To lenali moneko hepatoga neminana bona'magihi fulu hite minete komopatini moneko babeyafa hite minalo. Lenali bona'i enubulo hutu hata hilata to sipi bonako yaga foya bonako enele'mo fulu hilata mehilo. Lenali laba hite bona'magihi suhi hite neminanamofihili ya hite minalo. To lenali asaga'na keheli бага i'ohuta bona'i nohune lite ya lenekesa mekehelilo.

17 To bona'i moneuba lenele'mo sibina nohinogomo lenali foipana nona'a meemilo. Aku'i bona'magi bebe sose hapa'amu nelanamofihi ya'ma lenali mege'i melete minalo. 18 Lenali asaga yupahi yege yege bona'i hiti fulu hite minalo. Lenali luba ka genaga le'mo huto mehilo. 19 Nalalu'nigitabe, bona'i moneuba lenele'mo sibina hulenogomo ipakafa mehete to ana bona'mofihi li pa salune lite ya melilo. Ya'ma Hu'mau ita bise'nauba enahalinamo ni'ibe. Ya hu'ehina'mu mono bukugu fayahi ma ge'ahana: *Nani foipa bona'mofihi nona'a epilube luto, Sipi Botiu ya lu'ehina. Foipana'ani'mu osahi epito i pa saluna ya'ma nani foya'ni yabe.* Yanana'mu mono bukugu mone hiti fayahi ge'ahanagi lenali kehelilo: 20 *Fatehaka kau'na nohenogo kai nose'na li emibo. Ai nagami kumu nobesinogo kai hefito emibo. Kai ya huletogo ai hu'ehinana'mu buya hilibe. Ya lite keye'ahanamofihi ka'a mege'i malalo.* 21 Lenali ya hite hetofa suhi hite hilenogomo foipa hapa'auba lenele'mo laba mehilina'mu yabe. Lenali hetofa hapatiniuba foipana bege ligilina'mu yabe.

13

Lali gamani bona'i kaga mege'i malalune

1 Lenali asaga gamani bona'magihi kaga kehelite mege'i malalo. Hu'mau enali enele'mo ho ti'ehigo enali kaba huse lili'na lilata nehana'mu ai enele'mo molo'ehibe. Gamani bona'i mone kegi'amagi fa'mene hite memine'ahanaya, Hu'mau ai enele'mo ho ti'ehina yabe. 2 Ya hu'ehina'mu bona'magi gamani bomofihi kagalo

keheli he'mite enemegesa hu emilenogo enali Hu'mamofihi kaga'alo he'milata suhi lite nehabe. Ya nehinogomo Hu'mau ana pelesa ilata nehanamofihi osahi epilina'mu yabe. ³ To bebe sete nehana bona'magi ana gamani bona'i kaba huse'na'amofihi koli mehilata nehabe. Kegeiyo huse bona'magi ana gamani kumu koli hilata nehabe. To lenali eto eto hite lamana hiti ana kaba bona kumu koli mehilabe. Ya bati hite minelenogo ana kaba bouba lenali kumu fokehi lilibe. ⁴ Ya'ma gamani bo Hu'mamofihi lili'na lilata bo ai lenehe'malina bo nohina yabe. Lenali li sibina hilenogomo ana kaba bomu'i koli hilo. Ai amuya bo nohuto li sibina hilanamofihi nona'a lepilibe. Ai kegeiyo nehana bona'i Hu'mau ita binogo ka epekilina bo'a suhi huto ai osahi epilina'mu yabe. ⁵ Yana'mu lenali gamani bona'magihi kaga kehelite mege'i malalanamoya hena'mube? Hu'mamofihi ita bise'na lenalitoga huto hu laligi gamanimofihi kaga'a mege'i melenogomo komopatinigu fulu huto bati hilibe.

⁶ To gamanimagi Hu'mamofihi kele kele hi etalabe lite kaba huse foya nelibe. Ya'mu lenali gamanimagi lilanaga lilanaga hite takisi kefahi epilo. ⁷ To ya hite gamani bona'magihi mina'a efahi asaga'i epilo. Ya'ma takisi efahatini fato fato'i epilo. Ya hite takisi bona'i kaga'ani kehelite to enalitoga agoya hu epite limi lalabe lite mele'isi ana'ina ya'ma bona'i asaga'i epilo.

Koguna ite minalana hapa'a

⁸ Bona'i moneuba lepi'ehinamofihi nona'a pa sete mele'isi li emilo. To mone hiti ni'igo

lenali boana'i ginaga fi emise'namu ya'ma minoba minoba hite nehanaya su mehalina'mu yabe. Lenali ya ginaga fi emilatanamofihia ya'ma Hu'mamofihia keya ka mege'i melelata nehana'mu yabe. ⁹ To keya kaluguti ma luto lu'ehina: *A'i gumina mefolobo. Bona'i ho mefilibo. Gumina melibo. Bona'mofihia fe'noha'a lilube luto kubu naga'i mehobo.* Ya'ma keya ka asaga'i li nupa hu'ehina'amofihia hapa'a ma ni'ibe: *Kai kugufaka kaba hulata nohata supo huto asaga bona'magihi kaba hu epoloto kiginaga fi epibo.* ¹⁰ Lenali bonatinimu ginaga fi epilete mone li sibina mehi epalalana'mu yabe. Ya hilata nehanaya asaga keya ka mege'i mele su he'ahana suhi lite neminabe.

¹¹ Ya'ma ginaga fi epilata nehabe luto nolunaya henabe luto nolube? Hu'mau Sipi Botiuba lele'malina kana'a lebato'isi ni'inagihe. Koyapa lali yata'a Kilisitohi keheli ule'ale huto komopati emi'ohuta lele'malina kana'a foto'i mino'ehina, to lubuto bilina kana lebato nehetilibe. Yana'mu lenali lenubu kolo kolo hite neminabe. Yatai topa hete ho tilo. ¹² Yatai kana'a sinihi gise suhi huto ni'ina ma'asi su halibe. Kokulumalugu go'i lilina'mu yabe. Lali foipana nohutana metepuhi nasana li he'mi su halune. To go'i lulenogomo lali gimi gito Sataha naga'i hiti lugufati foipana nohinana'a hiti luba hilune. ¹³ Lali yegemofihia besa besa'alo minototi agoya huse bona'magita minaluta nohune. Lali kegeiyo huse'na melilune. To bia nagami'i negi noto huse'nafi to moko lise'nafi to a'i gumina folose'nafi to luba huse'nafi to kenasabo bise'nafi asaga'i mehiluta'mu analo

lemegesa hu emilune. ¹⁴ Lenali lenugufaluga laga besise'namofihi foipa nasanamu'i lenegekesa yigi yigi mehite ananamofihi le'mo laba hilo. Sipi Boti, Yesu Kilisitohi helegu'i lite ya suhi hite neminana bona'i lenali li so kite aitoga minete ule'ale hite minalo.

14

Lenali bonatinimofihi kaga loko mehilo

¹ To bona'i moneuba Hu'mamofitoga keheli bati mehina olenogo be tigite le'malo. Ai ekesa keheli ule'ale mehu'ehinogomo ana mono kamu'i kenasabo mebise lenali folagahatinigu ana bomo le'mo fulu hite le'mo malalo. ² To bona'i moneuba komopa'a Hu'mamofitoga fulu huto nohinogo nose'na fato fato'i asaga'i bati huto nolata hilibe. To fato bona'i komopa'a Hu'mamofitoga keheli amuya memolo'ehina bouba guya'asigo nolata hilibe. ³ To lenali fato fato nose'namo nenanamagita ya'ma nose'na mone'a mo nosina bomofihi ka meemekilo. Ai'a ekesa keheli'ehinamofihi kaga loko mehilo. To ana huto lenali mone nose'na mo nesina guya'asigo nenanamagita ya'ma nose'na yege yege'i nonana bomofihi hapa'amu ka meemekilo. To hena'mube? Hu'mau ana bomofihi ale'mo'ehinagihe. ⁴ Ana bona'i Hu'mamofihi lili'nalo bona'a nohibe. Lenalitini kele kele bona'i menohibe. Ai'a lili'na afo'afu Hu'ma, ai hapa'amu kehelito bati hinogofi bati mehinogofi ai'a kehelilina'mu yabe. Lenali foyatini meni'ibe. Hu'mau he'moto le'mo amuya

mololenogo ana bomofihī hapa'a bati huto huto hilina'mu yabe.

⁵ To bo moneuba mone yupahi hofa talina kana ni'ibe luto to ya'ma yupahi lulata nohibe. To mone bouba asaga yupahi moneko babeyafa ni'ibe luto lulata nohibe. Etegekesa kehelise'na ule'ale hite etali foya'atiti yabe. Lenali ana hite ya kehelilo. ⁶ To mone yupahi napa ni'ibe lulata bouba Hu'mamofihī gi'a liyafa huse'namu'i ana yupapogu fuli minalibe. To asaga nose'na nalata bouba ana huto Hu'mamofihī gi'a liyafa huse'namu'i kaba huto nominabe. To ai ana nose'namo Hu'mamofitoga gepohi luto bati huto yabe luto lu emito nonabe. To bo moneuba fato nose'na mo sito guya'asigo nalina ai ana huto Hu'mamofihī gi'a liyafa huto bati huto yabe lu emito nonabe. ⁷ To lali ma melugu nohuto fililupi minalupi ya'ma kaba huse'na laliti meni'ibe. Fililenogo minolenogo yamofihī nasana'mu lalitisiko meni'inagi Sipi Botiuba ai'a kaba huse'na'a ni'inagihe. Lali lubu hiti minoto nohuta ya'ma Sipi Bomofihī agoya hu emilata nohune. ⁸ To fililata nohuta ya'ma Sipi Bomofihī agoya hu emilata nohune. Yana'mu ya'ma lubu hiti minoto lito hiluta to fililuta ya'ma Sipi Bomofihī nasana lolo hilune'mu hune. ⁹ Ya nohina'mu Kilisitou filito aku fili'ehinagati ho tlehinagi yatai fili'ahanamagihi lubu hiti mino lito nohutamofihī ai kaba bo nohinagihe. ¹⁰ Ya hina'mu lenali henabe lite bonatinimofihī ka emekite ka'a loko nehabe? To henabe lite le'mo laba nehabe? Hu'mau kefa hisalo minoto kaga loko huse yupahi lali asaga'i bu'alo ho tito minolenogo lali

kumu ka foya liloto kaga loko hilina'mu yabe.

¹¹ Ya hilina'mu mono bukugu ma lite fayahi ge'ahana:

Nani nubu hiti

minoba minoba nohuna bo nohube.

Silaga boana'magi yege yege'na nogobisalo

enalahupa nohi fite minelete

to enabagaguti ma lilabe:

Hu'mao, kibina boti nohane, lilabe,

Sipi Bouba ya luto nolina yabe.

¹² Ya hina'mu lali asaga'i Hu'mamofihi bulo foyati li'ohuta'mu minenogo ai kagati loko hilibe.

Bonatini enele'mo sibina mehilo

¹³ Yana'mu lenali bonatinimagihi kaga'ani loko hise enifisa ilatana li he'milo. To lenali bonatinimu'i lenegekesa kehelite enele'mo sibina mehilune lite, to foipa kapogu enele'moto bu laligi lolo huse'natinimofihi kaba hu bati hilo. ¹⁴ To nani Sipi Boti, Yesu aitoga

hepi'ohugo nipa'nigu ya'ma keheliya i'ohuna ma ni'ibe. Asaga nose'na ai'a keya'i hu'ehina'a meni'ina'mu asaga'i gulu gulu hu'ehina'a nalutagi mo sise'na meni'inaya. Aku bo moneuba ekesa kehelito mone nose'na keya'i hu'ehina'mu yabe luto ai'a komopa'agu kehelito gulu gulu mehu'ehina nose'na huto hinogo menalibe.

¹⁵ To lenali mone nose'na nalana'mu fato bouba bu goloto ana nose'namu komopa'a sibina hinogomo henabe lite ana nose'na nalabe? Yalo lenali ana bo'mu leniginaga mefise bati mehu'ehina. Ya'ma bo'mu Kilisitou afili'ehinagi komopa'a amuya memolo'ehina bomofihi le'mo sibina hu laligi ana nose'na menalo. ¹⁶ Ana

huto lenali mone nasana'umu bati huto ni'ibe lite kehelih'ahanamoya aku bona'i moneuba ekesa kehelito bati mehina nasana yabe luto kehelinogo lenali anana lolo hise'namu li he'milo. Ana boubalolo hise'na komopa'aua sibina hinogomo ya'ma bati mehilina'umu yabe. Li he'milo. ¹⁷ Hu'mamofihi kapogu minaluta hapa'a ma ni'ifihe? Nose'na hiti nagami'i hiti nalutanamofihi nasanabe? O'e, ya huto meni'ibe. Hu'mamofihi Sikalafu'uba komopatigu lamana huse'na hiti to mino fulu huse'na hiti to legelo bise'na ya'ma lolo nohina ya'ma Hu'mamofihi kapo ni'ibe. ¹⁸ To lenali Kilisitohi ka'a kehelite agoya hu emilenogo Hu'mau lenali kumu fokehi lilata nohibe. Ya nohigo bona'magi ana hite ma'naka lite ananamu'i enofokehi lilabe.

¹⁹ Ya hu'ehina'umu lenali bonaloga fulu huse'namofihi nasana'umu le'mo saga hino. Lenali ya hite bonatini enehemago ai le'mo amuya melenogo ai le'mo amuya melenogo hite bati hite minalabe. ²⁰ Lenali nose'na nalanana'umu Hu'mau bona'i enele'mo'ehinamagihi li sibina mehi epalalo. Asaga nose'na lali bati huto nolata nohuta, aku lenali mone nose'na nalana'umu bona'uba keya'i hu'ehinana ni'ibe luto komopa'agu keta nohinogomo yana nose'na menete mo silo. ²¹ Lenali fato fato nose'namo yagafi, bai nagami'ifi asaga'na nalanamofihi bonatini bu goloto komopa'agu li sibina hinogomo lenali ya'ma nose'na he'mite menalo. ²² Lenali ya'ma ni'ina'umu lenipagu kehelite Hu'mau bati huto yabe linogomo lenali kehelite mine lite bite

lu hokolo mehilo. Bo moneuba nose'na mone noloto ekesa kehelito bati huto nalube luto ligo komopa'agu keta mehinogomo ana bo gepohi lilata nohibe. ²³ Aku ana nose'na nolago ekesa loe lae higo to komopa'agu keta hinogomo Hu'mau fisa ito ka emekilibe. Hena'mube? Ai keheli'ehinaloti ule'ale mehuse komopa'a keta higo nalina'mu yabe. To lenali ana hite asaga keheli'ahanaloti ule'ale mehuse komopatinigu keta hilina'mu foipanatini huto hilibe.

15

Kilisitohi hapa'alo mege'i malalatomofihi ka'a

¹ Lenali Hu'mamofihi keheli amuya nemalana-magita bona'i komopa'anigu keheli bati mehana-magihi ketana'ani kofi epelete enehe'malo. Ya hite, lagatini lepesise'nalo mege'i memalalo. ² To bona'i keheliya meina'a keta epesilina nasana yamofihi lenali enele'mo bati hilo. Bonatinimag-ihi lenogotinifihi suhi huto nohigo Kilisitotoga enele'mo hetofa hite amuya melenogo ya bati huto huto hilina'mu yabe. ³ Hena'mube? Kilisitou laga'a besi'ehinalo mege'i memolo'ehina yabe. Ai kumu mono bukugu fayahi keye'ahana: *Bona'magi huli ka lu kimi'ahana yamofihi aku'i nanitoga ana huto huto hu'ehina yabe.* ⁴ Ya'ma koyapa'i mono bukugu fayahi ge'ahanamofihi asaga kagauba Hu'mamofihi biluta kapo'mu lelepito bu megose'namofihi geba huto mino lito buto lele'mo amuya malalina'mu yabe. ⁵ To Hu'mau lenele'mo bati hilata to lenele'mo amuya mololata bouba lenele'mo agoya hinogo lenali

Yesu Kilisitohi hapa'a babeyafalo mege'i melete koguna ite moneko bona'i hite minalabe. ⁶ Ya hinogomo lenali asaga'i moneko'na hite lenonogotini Hu'mamofihi kanipo filana'mu yabe. Sipi Boti Yesu Kilisitohi afo'afitoga lenegelo bilabe. Ya'ma aitoga loka ho lepoloto nunumu nohube.

Ka lamana'a fegutoga bona'magitoga huto hilibe.

⁷ To Yesu Kilisitou lenele'mo'ehina'mu lenali ana hite Kilisitohi bona'a enebe tigite folagahatinigu nehana ya'ma komopatini epilo. Ya hilenogo Hu'mamofihi gi'amu hofa talibe.

⁸ Nani lu nolepube. Kilisitou Yuta bona'magihi enehe'malibe luto koko pana'ani lolo hilube'mu o'ehina. To henabe lutobe? Ai Hu'mau koyapa'i Yuta bona'magihi tata'anifitoga kaga molo'ehinana ya'ma le'mo huto hilibe luto yabe. Ya huto Hu'mamofihi hapa'a bebe salina'mu to lamana ka'a beto huto epilube'mu kokulumaguti limito o'ehina yabe. ⁹ To fegutoga bona'magi Hu'ma ginaga fi epigo aitoga enegelo bilabe luto o'ehina yabe. Ana ginaga fise'namu mono bukugu fayahi keye'ahana:

Nani fegutoga bona'i nehanalo
kai kumu negelo bilunagihe.
Kigika liyafa huto
kanipo fise nama lilunagihe.

¹⁰ To ana huto kaga mone hiti ni'ibe:
Fegutoga bona'magita lenegelo bilo.
Lenali hiti to Yuta bona'i
Hu'mau enele'mo ho ti'ehina'amagi hiti
ai kumu lenegelo bilo.

¹¹ To mone hiti ni'ibe:

Fegutoga bona'magi lenali asaga'i
 Sipi Bomu'i lenofokehi halo.
 Yege yege boana'magita aitoga babu lite
 lenegelo bilo.

¹² To lu huto huto bo, Aisaiyau ana huto Kilisito
 kumu ma luto fayahi go'ehina:

Bo moneuba
 Tebitihi afo'afihi Yesehi naga'i
 huto huloto
 fegutoga bona'magihi kibina bo
 lolo hilibe.

Ya nohinogomo
 enali ai lele'mo bati hilina bo yabe lite,
 keheli emite geba hite
 komopa'ani aitoga mele melete minalabe.

¹³ Nani Hu'mamofihi loka noho lepolobe.
 Lenali Hu'mamofihi keheli ule'ale hite nemi-
 nenogo ai'a gelo bise'na to fuluna'a hiti lenal-
 itoga huto hinogo lenifita ilata nehana'a mone
 hiti le'mo hofa talina'mu yabe, nolube. To
 Sikalafu'uba lenele'mo amuya melenogo lenifita
 ilete kanihi sipi fino, luto nolube.

*Polu lesa melu'ehina kaga fayahi
 koyo'ehinamofihi hapa'a*

¹⁴ Nalalu'nigitabe, lenali lamana bona'i nehite
 to mono ka keheli fe lite to mono kaga ai lu emigo
 ai lu emigo hilana bati hite ya nehago yamofihi
 keheli ule'ale nohube. ¹⁵ Keheli'ohunaya aku'i
 lenali kumu koli mehuse nohuto'ni mone kaga
 amuya ka luto ya'ma fayahi koyoto nolepube.
 Lenali ana kaga beto hilabe luto amuya moloto
 akoyo'ohuna. Hu'mau lili'nalo bona'a nele'mo
 ho tito Yesuhi kaga lelili huto buto fegutoga

bona'magihi lu epilane luto noho lifigo nani nelesa melulata nohinagihe. ¹⁶ Nani Yesu Kilisitohi lili'nalo bo nohunagi nani fegutoga bona'i Hu'mamofihi baga'aguti lamana ka lito lu yege ho epologo keheli'ahanaya, enali mamufa molo emi'ehina suhi hite nehabe. To nani lusa gilata bo suhi huto nohube. To Sikalafu'uba enele'mo bati hinogo Hu'mau fokehi luto, enele'malube ligo ya'ma mono bona'i lolo huto lili'na nolube. ¹⁷ Ya hina'mu nani Yesu Kilisitotoga hepito nehe'mago Hu'mamofihi lili'na'a li'ohunana'mu negelo nobito nugufa'ni li saga nesi'asi nohube. ¹⁸ Ya'ma foya hena'ni huto lutita ni'ibe? Ya nohuto'ni nelesa meligo Yesu Kilisitou nehe'mago'ni fegutoga bona'magihi Hu'mamofitoga enele'mo'ohunamofihi kagasigo lu epilata nohube. Yesu Kilisitou nele'mo hetofa higo fegutoga bona'magihi mono ka keheliya ilabe luto foya'a li etoto mino'ohuna. Ya'mu keta mehuse huto lu lepilugi kehelilo. Nani ya'ma mono ka lu huto huse'a lu noepube. ¹⁹ To huse mehuse suhi huto ule'ale nasana lito oto mololoto nohuto Sikalafu'amofitogati amuya liloto topa hose'na'a hiti lilenogo kehelilabe. To nani Yelusale hepatogati hapi fito Kilisitohi ka lamana'a asaga'i lu huto holito buba buba huto ya'ma me'i le'mo bego bego huto Ililikamu metoga buto lu yege ho'ohuna. ²⁰ Ya hina'mu tafa'agu aku'i li gulufu hilube luto Kilisitohi ka lamana'auga buto bu nehe meti'ehina kosabalugu ana ka'a lu huto epilube luto amuya mololata hu'ohunaya hapa'ni ya ni'ibe. Yana'mu fato bouba kohe toto ka lamana'a lu epito

molo'ehinamofihi hepato henabe luto bilube?
 Yanalo mebilube'mu nohuna yabe. ²¹ Yanana'mu
 mono bukugu fayahi mone ge'ahanamo ni'ibe:
 Enali ai kumu lu meepi'ahana bona'magi
 aku enali be galana'mu yabe.
 To ai kumu mekeheli'ahana bona'magi
 aku keheliya ilana'mu yabe.

Polu Lomu bonatoga bilube'mu nohina ka

²² Ya'ma nani ka lamana'a meke-
 heli'ahanamagihi lu yege haluna'mu lenali
 Lomu hepatoga nehanalo bilube'mu hunaya
 aku babu yupahi mebu'ohuna yabe. ²³⁻²⁴ Ya
 nohugo mana hepatoga ka lamana'amofihi lili'na
 asu hago, nani babu foya kanagu lenalitoga
 bilube'mu nohunagi yatai ya biluna yupahi
 geba huto nekesa nokehelube. Nani Sepeni
 melugu bilube'mu nohuto kohe toto lenali
 yata'a nehetito lenali hiti nesi'a kanagu bati
 huto minolenogo laga'ni nebesilibe. Yalo lenali
 nehe'mete noho lifinogo aku'i kapo moloto
 Sepenigu bilube. ²⁵ Ya bilunamoya yatai nani
 ma'asi Hu'mamofihi bona'a Yelusale hepalugu
 nehanamagihi enehe'malube luto enalitoga
 nobube. ²⁶ Enali Yelusale hepatoga Hu'mamofihi
 bona'a mone'amagi enumuhi meni'ina nehago
 Masetonia hepato bona'magi hiti to Akaiya
 hepato bona'magi hiti li kehelite mone efaha'ani
 li nupa hite nimigo nani ana efahi lito Yesusale
 hepatoga bilube'mu hube. ²⁷ Nani ana bona'i lu
 meepise nohugo enali'ani kaga lite kehelite
 efahi li nupa hi'ahana yabe. Lali Yelusale
 bona'i enehe'moto nona'a epilune lite li'ahana.

Hena'mube? Yelusale bona'magi yata'a Yesuhi kaga'a lelite bite fegutoga bona'i lu epi'ahago kehelite mine bati nehana. Yana'mu fegutoga bona'magi Yuta bona'i enehe'melata nehanaya, bati huto ni'ibe. Enali Yuta bona'magihi kele kele'i fite efaha'ani epilanagi bati huto ni'inagihe. ²⁸ To nani ana efaha'ani lito buto epito ya'ma lili'na su holenogo nani Sepeni melugu buloto lenali Lomu hepatoga nehanalo buto nehetilube. ²⁹ To lenalitoga buto lenofotula hoto Kilisitou lusa gi lepalalina babu luto lenalitoga huto hilibe luto'ni ya'ma akeheli'ohuna yabe.

³⁰ Nalalu'nigitabe, nani lenogo'na bito Sipi Boti Yesu Kilisito kumu yabe luto to ai'a Sikalafu'uba ginaga fi limise'namu yabe luto kehelilo. Lenali hiti nani hiti moneka nohune luto Hu'mamofitoga nunumu hite nani kumu le'mo amuya molobo lite yamofihi loka he netalo. ³¹ Nani Yelusale hepato bilube'mu nohugo bona'i Kilisitohi kaga mekehelite Yutia kapogu neminana mone'amagi nahalune'mu nehago nele'mo sibina hi lalagi nani kumu Hu'mau kaba hu netalina'mu aitoga loka halo. To Kilisitohi bona'i Yelusale neminanamagi nebe tigigo asaga kaga lu epilenogo kehelite enofokehi lilabe luto nolube. Yamofihi Hu'mamofihi loka he netalo. ³² Ya hinogo lenalitoga bilube'mu Hu'mau lu laga mehilenogo bilunagi nipa'nigu sipi negelo biloto lenali hiti nani hiti hepito bati huto minalune. ³³ To Hu'mau, fuluna hapa'a nohina bouba lenali hiti minalina'mu yabe. Ma'naka.

16

Polu lalu'afu kaga lu epi'ehina

¹⁻² Lenali kehelilo. A'i mone, gi'a Fibi yabe luse a'i ai Senikilia hepatoga minoto Kilisitohi naga'amofihili lili'na lito enehe'molata a'uba lenalitoga nehetilenogo lalalutifihili suhi huto be tigilo. Sipi Bomofihili gi'amu'i be tigite Hu'mamofihili bona'magita le'melata suhi hite ya hilo. Ai boana'i babu luto enehe'moto to nani hiti nehe'mo'ehina yana'mu hetofa lalalutifu nohigo he'mete le'malo.

³ To alobole loemo Akuilagi to Pilisikagi neha'ifihe luto koyonamo lu etimilo. Etali hiti Yesu Kilisitohi lili'na moneka li'ohuta yabe.

⁴ Koyapa'i bona'magi nahalana kanagu etali etugufa kaba mehise nehe'me'aha'ina yabe. Ya hi'aha'inaya nani nofokehi lito nanigo etali kumu ya liluna meni'ibe. Asaga Kilisitohi naga'magi etali kumu enofokehi lilata nehana yabe. ⁵ To etali noha'atitigu Kilisitohi naga'magi li nupa hilata nehana, nehafihe luto ya lu epilo.

To nalalu'nifu sipi nebesise bo, Epanetusi nohapihe luto nolunagi lu emilo. Asaga Esia melugu bona'magi Kilisitohi keheli ule'ale huto nehana, ai kohe toto Kilisitohi kehelito yata'a huto hu'ehina bo yabe. ⁶ To a'i mone gi'a Malia, nohapihe luto li emi netalo. Ai gobi hana lili'na lenali kumu li'ehina yabe. ⁷ To nalalu'nile'i Yuta bo Atolonikusigi to Yuniasigi, etali nani hiti kalabusigu mino'ohuta bole neha'ifiye li etimilo. Yata'a nanimo fa'mene nohugo etali kohe tete Kilisitohi naga'i lolo hite mine'aha'ina yagi asaga

aposolo bona'magi etali kumu keheligo noenebesibe.

⁸ To nalalu'nifu nonebesina bo Apiliatusi nohapihe luto nolube. Ai hiti nani hiti Sipi Boti kumu bati huto koguna ito nomino'ibe. ⁹ To Ubanu nohapihe luto lu emilo. Ai to nani hiti Kilisitohi lili'na monekoto li'ohu'ina yabe. To Satakisi, laga'ni nonebesina bo nohigo nohapihe luto lu emilo. ¹⁰ To Apelesi nohapihe luto nolube. Ai Kilisito kumu ule'ale huto lusi bo nohina'mu asaga bona'magi akeheli'ahabe. To Alisotobuluhi noha'agu neminana bona'i nehafihe luto lu epilo. ¹¹ To Helotioni nohapihe luto lu emilo. Ai nani suhi luto Yuta nagalugu nohibe. To Nasisuhi noha'agu Kilisitohi naga'magihi nehafihe luto lu epilo.

¹² To loe bole Tilifane hiti to Tilifosa hiti Sipi Bomofihi lili'na neli'inaya neha'ifiye luto nolube. To Pesisa, ai lusina nebesina bo nohigo nohapihe luto lu emilo. Ai gobi hago Sipi Bomofihi lili'na babu luto li'ehina yabe. ¹³ To Lufusi nohapihe luto nolube. Ai Sipi Bomofihi lili'na li bati bati huto lilata bo nohibe. To ai'a ito'afu ana huto nohapihe luto ya lu etimilo. Ai ito'nifi tegi huto nohina a'i yabe. ¹⁴ To Asinikilitumo Felegoniumo Hemesiumo to Patolobasiumo Hemasiumo to lenali Kilisito kumu nogonamu tamu'ni lolo hi'ahana bona'i asaga'i bati hite nehafihe luto nolube. ¹⁵ To Filologusigi Yuliagi alobole neha'ifihe luto to Neleusigi to etali'afihi neha'ifihe luto nolube. To Olipasi hiti to Hu'mamofihi naga'i lenalitoga neminana boana'i bati hite nehafihe luto nolube.

¹⁶ Lenali asaga'na ai soso hu etago ai soso hu etago hite Yesu Kilisito kumu moneko'na hiti minalo. To asaga Kilisitohi naga'i fato fato hepatoga nehanamagi lenali kumu laga'ani neepesigo nehafihe lite nelago ya'ma fayahi nani nokoyobe.

Poluhi kaga'a asu halibe.

¹⁷ Nalalu'nigitabe, lenegekesa lito'ni lu nolepube. Bona'i mone'amagi Yesuhi naga'a loko hilune'mu to keheli ule'ale hise'namu li sibina nehanamofihi kaba hu bati hilo. Nani kaga lepi'ohunanamofihi le'mo sibi saba hilata to hetofa mono kaga keheli he'milata nehana yabe. Lenemegeza hi epilo. ¹⁸ Enali ya hise bona'magi Sipi Boti Kilisitohi lili'na menelibe. Enali enugufa'ani laga enebesise'namofihi mege'i nemalabe. To enali legeso hite laga hina ka mi'mi hi'ahana ka lilenogo lenalitoga mone keheli bati mehilana bona'magi laga hina ka nelabe lite mege'i melelata nehabe. Lenali kaba hu bati hilo. ¹⁹ To lenali ka lamana'amofihi keheli ule'ale hite amuya melete mege'i nemalana asaga boana'i keheli su he'ahabe. Yana'mu lenali keheli sibina mehise nehago nofokehi nolube. To lenali hetofa hapa'amofihi keheli bati hite mege'i malago bati huto yabe. Ya hilata nasana nebesibe. To foipa hapa'amofihi mekeheli'ehilo. ²⁰ To hupa mone kana bulenogo Hu'mau komopatigu fuluna'a limi'ehina bouba ma'asi lenele'moto lenigigusatu Satahi iti kalana'mu yabe.

To Sipi Boti Yesu lehe'mose'na'a lenalitoga minalibe luto nunumu nohube.

²¹ To nani hiti moneka lili'na nolu'ina bouba, Timotiu, lenali nehafiye luto noligo nani nokoyobe. To nalalu'nigi Yuta bona'magi enigi'ani Lusiugi Yesonigi Sosipatagi ana hite nehafiye lite nelago nokoyobe.

²² Nani Tetiasita, Poluhi baga'aguti kaga ma noligo fayahi koyolata bo Sipi Boti'mu yabe luto lenebe notugube.

²³ To nalalu'nifu, Gaiyasiu nehafihe luto nolibe. Ai'a noha'agu Kilisitohi naga'i mone'amagi li nupa hilata nehana. To Elasatu gamanimofihi efahi kaba bo, to gonamu tamu bo mone Kuotasi hiti lenali kumu nehafihe lite nela'ibe.

²⁴ Sipi Boti Yesu Kilisitou lenehe'mose'na lenal-itoga minalibe. Ma'naka.

Lali Sipi Bomofihi gi'a liyafa hilune

²⁵ Lali Hu'mamofihi gi'a liyafa hilune luto nolube. Ai kehelise'natini le'mo amuya hinogo lenali loe lae mehise aitoga ule'ale hite minalabe. Yesu Kilisito kumu ka lamana'a nani lepi'ohunana ya ni'ibe. To ana huto Hu'mau koyapa kanagu suguna ka mone emasana fala ki'ehinamofihi yatai Sipi Botiuba hepa'i kugumato li huto hu'ehina ka ya'ma lu hokolo hu lepole'ehina yabe. ²⁶ Ya'ma kaga koyapa fala kito mino'ehinaya, yalo lu huto huto bomagi ana kaga fayahi keyete yanauba li hokolo hu'ehigo akeheli'ohune. Yatai huse mehuse suhi nohina bo, Hu'mau lu epilo luto lu molo'ehinamofihi lali noto noto bona'magi asaga'i lu epilata nohune. Ya lu epito nohunogo enali asaga bona'magi ana kaga kehelite aitoga agoya hu emite mege'i malalabe.

²⁷ Hu'mau ai'asigo Sipi Bo nohibe. Ai'asigo keheli bati huse bo nohinagi yege filo. To Yesu Kilisito kumu yabe luto sipi lenegelo bite gi'a liyafa hinogo hofa teno. Ma'naka.

Ka Lamana'a Mono'i Lu Mu Tifi'ehina Ka Yabe
The New Testament in the Benabena Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Benabena

copyright © 1982 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bena-bena (Benabena)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-09-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 Mar 2023 from source files dated 9 Oct 2020

429cb299-5ab9-51c4-8857-9de5c72f8388